

Kúria

Joggyakorlat-elemző csoport

2021.EI.II.JGY.P.3

Az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének gyakorlata

tárgykorre felállított joggyakorlat elemző csoport

összefoglaló véleményének kivonata

- [1] A Kúria elnöke 2021. május 3-án azzal a célkitűzéssel állította fel joggyakorlat-elemző csoportunkat, hogy valamennyi ítélkezési szakágra kiterjedően vizsgáljuk meg az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének magyar bírósági gyakorlatát. Csoportunkban a Kúria minhárom kollégiumából vettek részt bírák és az alsóbb fokú bíróságok is képviselték magukat. A csoport munkáját, annak tagjaként a téma legkiválóbb magyar kutatói segítették.
- [2] Csoportunk alakuló ülésén meghatároztuk a vizsgálati kérdéseket és módszereket. Ennek során figyelemmel voltunk arra, hogy a Kúria egy korábbi joggyakorlat-elemző csoportja 2013-ban már vizsgálta az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatait és tette közzé összefoglaló véleményét. Ehhez képest kívántunk részben más eljárásjogi kérdésekre összpontosítani, részben pedig „utánkövetni” az akkor megfogalmazott ajánlások teljesülését. Egyetértettünk abban is, hogy a magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások közül a 2021. június 30-ig befejezett ügyeket vizsgáljuk.
- [3] A vizsgálati kérdéseket két nagy részre osztottuk: Azokra az ügyekre, amelyekben a magyar bíróságok kezdeményeztek előzetes döntéshozatali eljárást, valamint azokra, ahol arra a fél indítványa ellenére nem került sor. Az előbbiek esetében akta vizsgálatot végeztünk, amelyhez kérdőív kidolgozásával egységesítettük a vizsgálati szempontokat: a kezdeményező végzés rendelkező részében a kérdések megfogalmazása, indokolás részletessége, a kezdeményező bíró megfogalmazta-e saját véleményét az általa feltett kérdésekre, a kezdeményezésre kérelemre vagy hivatalból került-e sor. A joggyakorlat elemző csoport tagjai azt is igyekeztek feltárni, hogy az egyes magyar kezdeményezésű előzetes döntéshozatali eljárásban született ítéleteknek mi volt az utóélete: azt követte-e a kezdeményező bíróság, illetve volt-e valamilyen hatása a későbbi magyar jogalkotásra, joggyakorlatra.

- [4] A joggyakorlat-elemző csoport a Kúria Polgári- és Közigazgatási Kollégiumainak gyakorlatát vizsgálta azzal kapcsolatban, hogy a fél által indítványozott előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének elutasítása a felülvizsgálati eljárásban milyen indokok alapján történik. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 409. § (2) bekezdés c) pontja a felülvizsgálat engedélyezése, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) 118. § (1) bekezdés ac) pontja a felülvizsgálat befogadhatósága körében nevesíti az előzetes döntéshozatali eljárás szükségességét, amelyeknek kúriai gyakorlatát szintén elemeztük. E kérdéskörrel szorosan összefügg az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdése szerinti előterjesztési kötelezettség, azaz annak eldöntése, hogy a 2020. április 1-jével hatályba lépett jogegységi panaszeljárásra tekintettel a Kúria felülvizsgálati, vagy jogegységi panasz tanácsát terheli-e az utalási kötelezettség. Mindezek kiemelt jelentőségét az Alkotmánybíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában kifejlesztett garanciális szempontok is igazolják, az azokban megfogalmazott szempontokra figyelemmel vizsgálatuk a Kúria jogegységi panasz tanácsának vonatkozó gyakorlatát is.
- [5] Végezetül a joggyakorlat-elemző csoport igyekezett feltárni az alsófokú bíróságoknál kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások iránti indítványok elutasításával kapcsolatos gyakorlatot is: arra kerestük a választ, hogy az eljáró bíróságok az adott ügyben az indítvány ellenére miért nem tartották szükségesnek az EUB-hez fordulást, saját referádájukban milyen gyakran találkoznak ilyen indítvánnyal, mi jelentene nekik ezzel kapcsolatban szakmai segítséget a jövőben. Ezt kérdőíves felmérés módszerével végeztük el, amelyet közel ötszáz bíró töltött ki. A kapott válaszokat joggazdaságtani módszerrel is elemeztük.

Áttekintés

I. Magyar bíróságok által kezdeményezett, 2021. június 30-ig befejezett ügyek elemzése	4
1. A vizsgálat szempontjai	4
2. Kezdeményező bíróságok	5
3. Kezdeményező végzés rendelkező része és indokolása	6
4. Sürgősségi eljárás, gyorsított eljárás	8
5. Párbeszéd a magyar bíróságok és az EUB között	9
6. Az EUB határozatának utóélete	10
II. Előterjesztési kötelezettség	11
1. Az előterjesztésre kötelezett fórum autonóm fogalmi keretei az uniós jog alapján.....	12
2. A jogegységi panasz.....	14
3. A jogegységi panasz tanács joggyakorlata.....	15
4. Előterjesztésre kötelezett magyar fórum.....	19
III. Az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezése iránti indítványok elutasításával kapcsolatos indokolási kötelezettség.....	20
1. Az EJEK és az Alkotmánybíróság által kidolgozott szempontok összefoglalása.....	20
2. Az indokolási kötelezettség a Kúria joggyakorlatában	23
2.1. Polgári-gazdasági ügyek.....	24
2.2. Közigazgatási ügyek.....	25
3. Előterjesztési kötelezettség és a tagállami kárfelelősség összefüggései	28
IV. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének mérlegelési szempontjai.	32
Következtetések	35
I. sz. melléklet: Kérdőívek	38
II. számú melléklet: Diagrammok.....	46

I. Magyar bíróságok által kezdeményezett, 2021. június 30-ig befejezett ügyek elemzése

1. A vizsgálat szempontjai

- [6] Az EUB az előzetes döntéshozatali eljárást az EU igazságszolgáltatási rendszere sarokkövének tekinti.¹ Ez az eljárás – amely a nemzeti bíróságok és az EUB közötti együttműködésen alapul – biztosítja az uniós jog egységes értelmezését és ezáltal hozzájárul az uniós jog teljes érvényesüléséhez és sajátos jellegének biztosításához.² Ezért van kiemelt jelentősége annak, hogy egy tagállamból mennyi eljárást kezdeményeznek, az EUB-nak feltett jogértelmezési kérdések mire irányulnak. Az előzetes döntéshozatali eljárások elemzéséből – mint rész az egészben – megalapozott következtetéseket lehet levonni az uniós jog nemzeti bírósági joggyakorlatának szakmaiságára is.
- [7] 2004. május 1-jén, az Európai Unióhoz való csatlakozás napjától 2021. június 30-áig a magyar bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárási ügyekben az EUB összesen 204 határozatot hozott. Ezeket az ügyeket aktavizsgálattal dolgoztuk fel, kérve az eljáró bíróságoktól a teljes iratanyag megküldését. Ezek közül összesen 140 aktát kaptunk meg, a vizsgálat eredménye ezeken alapul.
- [8] A vizsgálat egységesítése érdekében egy 17 kérdésből álló adatlapot készítettünk, amely hat részre osztható: az első kérdések arra irányultak, hogy a magyar bírósági szervezetrendszerben milyen szintű bíróságok kezdeményeztek és milyen ügyszakokban ilyen eljárást. Az ezt követő kérdések azt tárták fel, hogy ezek az eljárások hogyan indultak el (kérelemre vagy hivatalból) és a feltett kérdéseket ki és hogyan határozta meg (a kezdeményező bíró egyedül, vagy a felek indítványára is figyelemmel). A harmadik kérdés csoport a kezdeményező végzések rendelkező részében megfogalmazott kérdések tartalmát és az indokolás összhangját vizsgálta, figyelemmel az EUB Tájékoztatójában³ megfogalmazott szempontokra is. Öt kérdés vizsgálta az EUB Eljárási Szabályzatában (105. és 107. cikkek) lehetővé tett gyorsított, illetve sürgősségi eljárások kezdeményezésének gyakorlatát is. Ezt követően két kérdés irányult arra, hogy az EUB hogyan fogadta a magyar bíróságok végzéseit és az abban megfogalmazott kérdéseket:

¹ 2014. december 18-i 2/13. (Az Európai Uniónak az EJEE-hez történő csatlakozása) vélemény, EU:C:2014:2454, 176. pont; 2021. október 6-i Consorzio Italina Management ítélet, C-561/19, EU:C:2021:799, 27. pont.

² 2011. március 8-i 1/09 (A szabadalmi jogviták rendezésére szolgáló egységes rendszer létrehozásáról szóló megállapodás) vélemény, EU:C:2011:123, 83. pont; 2021. október 6-i Consorzio Italina Management ítélet, C-561/19, EU:C:2021:799, 27. pont.

³ Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan (2019/C 380/01)

azok közül mennyit válaszolt meg, és figyelemmel volt-e a kezdeményező bíróság jogértelmezésére. Ez utóbbinak azért is van kiemelt jelentősége, mert a vonatkozó szakirodalomban⁴ is egyre nagyobb hangsúlyt kap az a nézet, hogy nemcsak a nemzeti bíróságoknak, hanem az EUB-nak is törekednie kell arra, hogy az előzetes döntéshozatalai eljárás valóban párbeszédként működjön a tagállami bíróságok és a luxemburgi testület között. A párbeszéd ugyanis azt feltételezi, hogy mindkét fórum a másikra is figyelemmel igyekszik a felmerült uniós jogértelmezési kérdésekre megfelelő választ adni, ehhez egymásnak hatékony segítséget nyújtani. Végül az utolsó két kérdés az EUB határozatának utóéletére vonatkozott: azt mennyiben követte a kezdeményező bíróság, és annak milyen jelentősége volt a konkrét ügy befejezésén túlmenően a magyar joggyakorlatra és jogalkotásra.

2. Kezdeményező bíróságok

- [9] A kezdeményezések földrajzi és bírósági szintek szerinti eloszlása nem változott sokat a 2013-ben elvégzett hasonló tartalmú joggyakorlat elemzés után eltelt időben. Bár a kezdeményezések száma összességében kedvezőnek mondható – így különösen a Magyarországgal együtt vagy azt követően csatlakozott tagállamokhoz képest – még mindig vannak olyan régiók, ahonnan a csatlakozás óta eltelt 18 évben egyetlen kezdemény sem indult. Ennek okát ugyan nem tudta feltárni a joggyakorlat elemző csoport felmérése, de némi magyarázatot adhat a jelenségre a közel 500 bíró által kitöltött adatlapos felmérés eredménye (lásd IV. fejezetnél).
- [10] A kezdeményezések bírósági szintek közötti megoszlása hasonlóságot mutat a többi tagállam vonatkozó statisztikájával⁵: az alsóbb fokú bíróságok – a legfelsőbb bíróságokhoz képest – jóval több kérelmet terjesztenek elő, már csak számosságukból adódóan is. Magyarországon ez az arány: Kúria 15%, alsóbb fokú bíróságok 85%. Ez az eredmény minden bizonnyal összefügg a 4. kérdésre adott válaszok arányával is: a kezdeményező végzés rendelkező részében feltett kérdések (vagy azok közül legalább egy) a magyar felsőbírósági/kúriai joggyakorlattól kíván eltérni/továbbfejleszteni. Az erre való törekvés az összes ügy 32%-ban, azaz közel egyharmadában jelent meg a kezdeményező bíróság részéről.
- [11] A kezdeményezett ügyek ügyszakonkénti bontása tükröképét mutatja az uniós jog fejlődésének. Ismert tény, hogy az Európai Közösségek gazdasági integrációként indultak, a közösségi, később uniós intézmények hatásköre évtizedekkel később terjedt ki a közigazgatási jog mellett

⁴ Jasper Krommendijk: National Courts and Preliminary References to the Court of Justice. Elgar Publishing, 2021. 110-118. o.

⁵ lásd ezzel kapcsolatban az Európai Unió Bírósága igazságügyi statisztikái – Éves jelentés 2022. 25-27. o. https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-03/stats_cour_2022_hu.pdf

először a polgári-, majd az alapító szerződések utolsó módosításaként, a 2009-ben hatályba lépett Lisszaboni Szerződésnek köszönhetően a büntető ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésre. Nem véletlen, hogy arányait tekintve a legkisebb százalékban büntető ügyekben, legnagyobb százalékban pedig közigazgatási ügyekben került sor előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésére.

- [12] A vizsgálat azt mutatta, hogy körülbelül egyenlő arányban indulnak Magyarországról előzetes döntéshozatali eljárások hivatalból vagy kérelemre. A hivatalbóliság valamennyivel magasabb aránya (57,86 %) azt támasztja alá, hogy a bírák felismerik azt, amikor az uniós jogot kell alkalmazniuk és mernek segítséget kérni ehhez az EUB-tól. Ennél konkrétabb következtetést arra nézve, hogy a magát az uniós jogot is hivatalból alkalmazzák-e, levonni nem lehet, de az mindenesetre pozitív visszajelzésnek tűnik, hogy a bírák ismerik az EUMSZ 267. cikke szerinti jogosultságukat és az EUB ezzel kapcsolatos joggyakorlatát: a nemzeti bírák bármikor, erre irányuló indítvány nélkül is kezdeményezhetnek előzetes döntéshozatali eljárást, ha megítélésük szerint a konkrét ügy eldöntéséhez uniós jogszabály értelmezése szükséges.
- [13] A bírák felkészültségét mutatja az a szám is, hogy a kérelemre indult előzetes döntéshozatali eljárások esetén is csak az esetek 15,71 %-ban tették fel ugyanazt a kérdést, mint amit a fél kért tőlük. Ha ehhez hozzá vesszük, hogy az esetek 21,43 %-ban csak részben egyeztek meg az indítványozott kérdésekkel a végzésben írt kérdések, akkor is azt kapjuk, hogy az összes kérelemre indult eljárás 62,86%-ban a bíró saját maga határozta meg a kérdéseket. Ez a gyakorlat is teljes mértékben összhangban van a EUB vonatkozó joggyakorlatával, amely szerint a peres felek nem, kizárólag a kezdeményező bíró határozhatja meg a kérdéseket.⁶

3. Kezdeményező végzés rendelkező része és indokolása

- [14] Az EUMSZ 267. cikk első bekezdése szerint az előzetes döntéshozatali eljárás uniós jogforrás értelmezésére és másodlagos uniós jogszabály érvényességnek vizsgálatára irányulhat. Az EUB vonatkozó joggyakorlatában kifejtette, hogy előzetes döntéshozatal tárgya lehet saját korábbi ítéletének értelmezése is. Ebből is következik, hogy az EUB ezen eljárás keretei között a nemzeti jogszabályokat nem értelmezi, de vizsgálhatja – különösen irányelvek esetén – az uniós jog és a nemzeti jog összhangját. A harmadik kérdéssel éppen ezért azt vizsgáltuk, hogy a magyar bíróságok kezdeményezése leggyakrabban ezek közül mire irányult. A válaszok 61,43%-a kifejezetten az uniós jog értelmezését jelölte meg, az uniós jog magyar jog

⁶ 6/71. sz. Rheinmüllen-Düsseldorf ügyben 1971. október 27-én hozott ítélet, 1. pont; 283/81. sz. CILFIT-ügyben 1982. október 6-án hozott ítélet, 9. pont; Osztovíts András: Az előzetes döntéshozatali eljárás legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdései. KJK-KERSZÖV, 2005, Budapest; 70-76. o.

egymáshoz való viszonyát 20,71%. Kizárólag az EUB ítéletének értelmezését összesen két ügyben kérték a magyar bíróságok (1,43 %). Számos ügyben előfordult, hogy többféle kérdést kapott az EUB: uniós jogforrás értelmezése és az uniós jog/magyar jog egymáshoz való viszonya az ügyek 12,4 %-ban, e két kérdéstípus az EUB ítéletének értelmezésére rákérdezve pedig az esetek 4,29 %-ban fordult elő. A kérdéseknek ez a megoszlása, variációja igazolja azt, hogy a kezdeményező bírók ismerték az EUMSZ hivatkozott rendelkezését és az EUB vonatkozó joggyakorlatát, tudták azt, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás tárgya milyen kérdés lehet.

- [15] Többféle értelmezésre adnak lehetőséget a negyedik kérdésre adott válaszok. Ahogy korábban utaltunk rá, a vizsgált ügyek közel egyharmadában (32,14%) a kezdeményező bíróság a vonatkozó magyar joggyakorlatot vitatta, vagy annak továbbfejlesztését kívánta elérni. A Kúria az Alaptörvény 25. cikk (1) bekezdése értelmében a magyar bírósági szervezetrendszer végső fóruma, amelynek alkotmányos kötelezettsége a magyar bírósági joggyakorlat egységének biztosítása. Ítéleteinek iránymutató, kötelező jellegét erősítette meg a korlátozott precedensrendszer bevezetése is. Az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései felől megközelítve a vizsgált kérdést azt mondhatjuk, hogy a Kúriának kell az uniós jog/magyar jog egymáshoz való viszonyából felmerülő jogkérdésekben is állást foglalnia és irányt mutatnia az alsóbb fokú bíróságok számára. Amennyiben ilyen kérdés tekintetében a Kúriának kétsége merül fel, úgy előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését követően az EUB-től kapott válaszok fényében kell ugyanezt megtennie.
- [16] Ehhez képest magasnak mondható ez a magyarországi adat, amely szerint az esetek egyharmadában az alsófokú bíróságok az előzetes döntéshozatali eljárás eszközeivel kívánnak eltérni a Kúria joggyakorlatától. Ez a jelenség annak ellenére elgondolkodtató, hogy az EUB vonatkozó joggyakorlatában ezt lehetővé teszi, sőt kifejezetten uniós jogba ütközőnek minősít minden olyan eljárásjogi szabályt, ami korlátozná az alsófokú bíróságokat az EUB-hez való fordulásban.⁷ Az érem másik oldala tehát pozitívnak mondható, az alsófokú bíróságok az EUB ezen joggyakorlatát is ismerik, azzal élnek, ezzel kapcsolatban nemzeti jogszabályalkotásra nincs és nem is lehet szükség.
- [17] Az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés formai, tartalmi követelményeire elsősorban a nemzeti eljárásjogi törvények vonatkoznak. Fontos azonban kiemelni, hogy ennek a határozatnak a címzettjei elsősorban nem a peres felek, hanem az EUB, aki ezen végzés megküldését követően, annak tartalma alapján indítja el a saját eljárási és ügyviteli előírásainak

⁷ C-210/06. sz. Cartesio-ügyben 2008. december 16-án hozott ítélet 95-98. pontok, C-564/19. sz. IS-ügyben 2021. november 23-án hozott ítélet 73-82. pontok

megfelelően az előzetes döntéshozatali eljárást. Az EUB ezért is tette közzé tájékoztatóját a nemzeti bíróságok számára, ami rájuk nézve nem kötelező, a hatékonyság érdekében mégis célszerű azt követni. A 7. kérdés ezért azt vizsgálta, hogy a magyar bíróságok által írt előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzésének indokolása mennyiben felel meg az ajánlásban kifejtett szempontoknak. A kapott válaszok kedvezőek, az esetek közel egyharmadában a végzés mindenben megfelelt ezeknek a szempontoknak, másik harmadában elég részletesnek minősült és csak 6,43% volt az, amire egyértelműen azt lehetett mondani, hogy semmiben nem felel meg az ajánlásban írtaknak.

- [18] A 8. kérdés a kezdeményező végzés legfontosabb részét, a rendelkező részben feltett kérdések megfogalmazását vizsgálta. Ismert tény, hogy az EUB ezeket válaszolja meg határozatában és a kezdeményező végzésnek ez az a része, amely közzétételre kerül az Európai Unió Hivatalos Lapjában. Kiemelt szempont, hogy a kérdés pontosan megjelölje az értelmezni kért jogszabályhelyet. A vizsgálat eredménye szerint a kezdeményező végzések 92,14%-ban ez megtörtént. Ehhez képest elenyésző számban, az esetek 3,75%-ban fordult elő, hogy a kérdésben csak körülírás szerepelt, konkrét uniós jogszabályhely nélkül.
- [19] Összefoglalva a kezdeményező végzések rendelkező részének és indokolásának formai követelményeit, elmondható, hogy a magyar bíróságok az EUB ajánlásában írtaknak megfelelően, magas szakmai színvonalon fogalmazták meg végzéseiket. Egyedül talán azt érdemes megjegyezni, hogy sok esetben figyelmen kívül maradt az a szempont, hogy az ajánlás értelmében a végzés terjedelme ne haladja meg a 15 oldalt. Kevésbé ismert tény, hogy erre az önmérsékletre az EUB-n belüli fordítási munkálatok hatékony megszervezése és időszerúsége miatt van szükség: a hosszabb kérelmeket nem fordítják le teljes terjedelemben, csak összefoglalót készítenek azokról, és ezt fordítják a (francián kívüli) többi nyelvre, ami szándékolatlanul is értelmezési nehézségekhez vagy félreértésekhez vezethet.

4. Sürgősségi eljárás, gyorsított eljárás

- [20] Az EUB Eljárási Szabályzata 105. és 107. cikkei szerint az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező bíróságok gyorsított vagy sürgősségi eljárást is kezdeményezhetnek. A magyar bíróságok három alkalommal kezdeményeztek sürgősségi eljárást, amelyek közül két esetben az elrendelésre is került. Gyorsított eljárást egy esetben kezdeményeztek, amely nem vezetett eredményre. Az elutasítások indoka mindkét eljárástípus esetében tartalmi volt, azt nem formai hiányosság okozta.

5. Párbeszéd a magyar bíróságok és az EUB között

- [21] Általánosan elfogadott jogirodalmi álláspont szerint – amit az EUB vonatkozó joggyakorlatában következetesen alátámaszt⁸ – az előzetes döntéshozatali eljárás párbeszéd az EUB és a nemzeti bíróságok között az uniós jog helyes értelmezése és egységes alkalmazásának megvalósítása érdekében. Ebben a párbeszédben a „szerepek” kötöttek, mivel az egyik fél (nemzeti bíróságok) kérdez, a másik (EUB) válaszol. Az EUB ugyan kérhet információkat az ügygel kapcsolatban a kezdeményező nemzeti bíróságtól, és a nemzeti bíróságnak is lehetősége van arra, hogy az eljárás során kiegészítse módosítsa a kezdeményező végzésében megfogalmazott kérdéseit, ezen túlmenően aktív párbeszéd a felek között az eljárás során nincs. Fontos megjegyezni, hogy eltérő a nemzeti bíróságok és az EUB perspektívája az uniós jog alkalmazásával kapcsolatban: az EUB az uniós jogértelmezés során az egész EU-ra kiterjedően, minden tagállamra egyaránt kötelező jogértelmezést keres, addig a tagállami bíróságok szükségszerűen a saját nemzeti joghatóságuk keretei között alkalmazzák a nemzeti jog mellett az uniós jogot is. Többek között ebből az eltérő nézőpontból ered az előzetes döntéshozatali eljárásokban feltett kérdések eltérő értelmezése is. Ha a feltett kérdés túlságosan egy konkrét nemzeti jogi problémából eredő uniós jogértelmezésre kérdez rá, akkor az EUB azt gyakran átértelmezi, más megvilágításba helyezi és az általa átfogalmazott kérdést válaszolja meg. Az így kapott válasz azonban nem feltétlenül jelent hatékony segítséget a kezdeményező nemzeti bírónak az előtte folyamatban lévő konkrét jogvita megoldásához. Ezért is van kiemelt jelentősége annak, hogy az EUB ajánlása szerint a kezdeményező nemzeti bíróság végzésében kifejtetheti az általa előterjesztett kérdésekre adandó válaszokra vonatkozó álláspontját. Ez annyiban lehet kiemelten fontos része a végzésnek, hogy az EUB jobban megértheti belőle, hogy a feltett kérdés pontosan mire irányul, milyen megoldás lenne a nemzeti bíró szerint a legmegfelelőbb.
- [22] A felmérés 5., 6. és 15. pont kérdései ezt vizsgálták. Az 5. kérdésre adott válaszok alapján a kezdeményező magyar bírák 62,14%-a – az ajánlásra figyelemmel – beleírta végzése indoklásába saját álláspontját is. Ez első látásra kedvező adatnak tűnik, ugyanakkor célszerű felhívni a bírák figyelmét, hogy a jövőben még nagyobb számban osszák meg saját véleményüket az EUB-val előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése esetén.
- [23] Nagyobb továbbgondolást igényel a 6. kérdésre (az EUB mennyiben követte a kezdeményező

⁸ C-132/20. sz. Getin Noble Bank ügyben 2022. március 29-én hozott végzés, 71. pont; C-176/22. sz. BK-ügyben 2023. május 17-én hozott ítélet, 26. pont

bíróság álláspontját) adott válaszok eltérő jellege. Az eseteknek ugyanis csak 18,57 %-ban fordult elő, hogy az EUB teljes mértékben egyetértett a kezdeményező bíróság álláspontjával, és szintén 18,57 % volt az is, hogy nagyobb részben követte azt. Ehhez képest 16,43 %-ban teljesen eltért attól, 8,57 %-ban kisebb részben követte (a maradék 37,86 % azokra az esetekre vonatkozik, amikor a magyar bíróságok nem írták le a kezdeményező végzésben a saját álláspontjukat). A nemzeti bíróság véleménye természetesen nem köti az EUB-t, de párbeszédéről is csak akkor lehet beszélni, ha a felek kölcsönösen figyelemmel vannak egymás eltérő nézőpontjára. Azok az esetek, amelyekben az EUB nem értett egyet a magyar bíróság álláspontjával, sem azt jelentik, hogy a konkrét ügyben ne lett volna szükség előzetes döntéshozatali eljárásra, csak azt, hogy az EUB más szempontokat vett figyelembe. Önmagában tehát ennek az adatnak a kezdeményezések szakmaisága, szükségessége szempontjából kiemelt jelentősége nincs, ugyanakkor megvilágítják az eljárás párbeszéd jellegének törékeny jellegét.

[24] Ehhez kapcsolódott a 15. kérdéssel annak vizsgálata, hogy az EUB a feltett kérdésekből mennyit és hogyan válaszolt meg, azok közül mennyit fogalmazott át. Itt az adatok kifejezetten kedvezőknek mondhatók. A vizsgált ügyek kétharmadában (65%) mindegyik kérdést megválaszolta, az ügyek 7,86%-ban többségét megválaszolta azok átfogalmazása nélkül és csak az esetek 27,14%-ban fogalmazta át azokat. Ez alátámasztja azt az adatsort, hogy a kezdeményező végzések rendelkező részében megfogalmazott kérdések a tájékoztatóban írtakra is figyelemmel kerültek megküldésre.

6. Az EUB határozatának utóélete

[25] Az EUMSZ 267. cikk második bekezdése értelmében a nemzeti bíróságok mérlegelhetik, hogy az előttük folyamatban lévő jogvita eldöntéséhez szükségesnek tartják-e előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését. Ebből következik, hogy az uniós jogi normákat ilyen eljárás igénybevétele nélkül is értelmezhetik és alkalmazhatják ügyeikben. Abban az esetben viszont, ha kezdeményezik ezt az eljárást, az EUB döntésétől nem térhetnek el, az kötelező rájuk és abban az eljárásban a perorvoslati bíróságokra nézve is. Ezért volt kiemelkedő jelentősége a 16. kérdésnek, amely azt vizsgálta, hogy az EUB döntését a kezdeményező bíróság az ügy érdemében hozott határozatában mennyiben követte. Az aktavizsgálat eredményeként az esetek 72,86%-ban ez teljes mértékben megvalósult és csak 6,43% azon esetek aránya, ahol a kezdeményező bíróság attól teljes mértékben eltért. Az EUB döntése hatással lehet a felek pertaktikájára is, így az esetek 7,86%-ban fordult elő, hogy az EUB döntését követően a fél elállt a keresetétől/jogorvoslati kérelmétől, az ügyek 5,71%-ban pedig a közigazgatási per

alperese módosította a határozatát, permegszüntetést eredményezve ezzel. Természetesen ezek az adatok csak akkor lennének minden szempontból megfelelőek, ha a jövőben nem fordulna elő olyan, hogy magyar bíróság az általa kezdeményezett ügyben teljes mértékben eltér az EUB döntésétől, ez ugyanis újabb perorvoslatokhoz, végsősoron az állam elleni kárfelelősség megállapításához vezethet (lásd erről III.5. pontnál).

- [26] A felmérés 17. kérdése az EUB ítéletének a kezdeményező bíróságon kívüli utóéletére vonatkozott. Magyarország EU csatlakozása óta számtalan kutatás, tanulmány⁹ jelent meg ebben a témában, amelyek feldolgozása kívül esett a joggyakorlat elemző csoport által vállalt kereteken. Ezért itt és most csak a statisztikai eredmények rövid értékelése történik meg.
- [27] A vizsgált akták 42,86%-ban az EUB döntése nem változtatott a magyar bírósági joggyakorlaton. Az esetek nagyobbik fele azonban lényeges változást hozott a magyar bírósági joggyakorlatban (32,86%), vagy jogszabály módosítását is eredményezte (7,86%), míg végül az ügyek 16,43%-a a magyar joggyakorlaton és jogalkotáson túlmutató európai jelentőségű döntésnek minősült. Ezek az adatok önmagukban is alátámasztják az előzetes döntéshozatali eljárás egyik célját és gyakorlati hasznát: a nemzeti joggyakorlatokban felmerülő uniós jogi kérdésekre adott EUB válaszok közvetlen hatással vannak a nemzeti és az európai jogalkotásra és joggyakorlatra egyaránt. Ez az az eljárás, amelynek keretében a nemzeti bíró kilép a nemzeti keretek közül és európai uniós bíróként hatással van a többi tagállam joggyakorlatára is. Mindettől természetesen nem változik meg a nemzeti bíró elsődleges kötelezettsége, a konkrét jogvita független és pártatlan eldöntése észszerű határidőn belül. Mindezeket a szempontokat és tapasztalatokat is figyelembevéve kell mérlegelnie, hogy a konkrét ügyben szükséges-e előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeznie.

II. Előterjesztési kötelezettség

- [28] Az előterjesztésre kötelezett fórum fogalmának a magyar jogszabályi környezetben való értelmezése tekintetében a Kúria az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése körében hozott végzések elleni fellebbezések elbírálásáról és a kezdeményezési kötelezettségről szóló 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös véleményt bocsátott ki.¹⁰ E vélemény értelmében főszabály

⁹ Márton Varju – Ernő Várnay: After the Judgment: The Implementation of Preliminary Rulings in the Hungarian Judicial System 2004–2019 and Beyond. *Common Market Law Review* 2022/6., 1743 – 1770. Bálint Kovács: The Impact of Hungary's EU Membership on Civil Law: a Retrospective Analysis. *ELTE Law Journal* 2018/2., 7-40.

¹⁰ E vélemény 1. pontja az új Pp. és Kp. alkalmazása körében is megfelelően irányadó a 2/2017. KMPJE határozat

szerint a Kúria minősül az EUMSZ 267. cikk harmadik fordulata szerinti olyan bírói fórumnak, amelynek döntéseivel szemben nem áll rendelkezésre jogorvoslat a belső jog szabályai szerint és amely köteles előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére.¹¹ E főszabály alól az a helyzet jelent kivételt, amikor az adott ügyben kizárt a felülvizsgálat lehetősége;¹² ilyen esetben az ügyben másodfokon – illetve, ha a fellebbezés lehetősége kizárt, elsőfokon – ítéletet hozó bíróság lesz az előterjesztésre kötelezett bíróság.

- [29] A 2019. évi CXXVII. törvény – egyébeken mellett – bevezette a korlátozott precedensrendszert,¹³ ehhez kapcsolódóan a jogegységi panasz intézményét, és ezzel összefüggésben módosította a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényt (a továbbiakban: Bszi.), valamint a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt (a továbbiakban: Pp.) is. A jogegységi panasz elbírálására vonatkozó eljárást a Bszi.-nek az ítélezési gyakorlat egységességére vonatkozó III. Fejezete tartalmazza, a 12/A. alcímben. A jogegységi panaszt beiktató törvényhez fűzött miniszteri indokolás szerint a jogegységet a peres felek indítványára, jogorvoslati eszközökkel kell biztosítani, ennek megfelelően a jogegységi panasz elbírálása során meghozott döntés „az utolsó bírósági jogorvoslati forma, amely véglegesen lezárja az ügyet.”
- [30] A jogegységi panasz bevezetését követően az előterjesztési kötelezettség alanyának meghatározásával kapcsolatban kérdésként merül fel, hogy a Kúria jogegységi panasz tanácsa (a továbbiakban: JPT) a végső fokon eljáró, az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére köteles bíróság, vagy a Kúria felülvizsgálati tanácsa minősül-e (továbbra is) annak.

1. Az előterjesztésre kötelezett fórum autonóm fogalmi keretei az uniós jog alapján

- [31] Az EUMSZ 267. cikkének harmadik fordulata alapján az a bíróság, amelynek döntése ellen a nemzeti jog értelmében nincs lehetőség további jogorvoslatra, köteles előzetes döntéshozatali kérelmet előterjeszteni, amennyiben az előtte elbírálás alatt lévő ügyben az uniós jog értelmezésével összefüggő kérdés azt szükségessé teszi.¹⁴ E kötelezettség előírásának célja,

rendelkező része és a 2/2015. BKMPJE határozat V. 1. pontja, valamint a Kúria Polgári Kollégiuma 2018. szeptember 20-i véleménye alapján.

¹¹ E vélemény jelenleg is irányadó első pontja úgy rendelkezik, hogy „amennyiben törvény az adott ügyben nem zárja ki a felülvizsgálat lehetőségét, a [Kúriát] kell annak a fórumnak tekinteni, amelyet az [EUMSZ. 267. cikk] (3) bekezdése [...] alapján az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének kötelezettsége terhel.”

¹² Ezen esetcsoportok felsorolását lásd: Pp. 406. §–407. §; Kp. 116. §.

¹³ Az EUB C-537/22. számú ítéletében vizsgálta az alsóbbfokú bíróság indokolási kötelezettsége vonatkozásában az uniós jog elsőbbségének és a korlátozott precedensrendszernek a viszonyát: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/magyarorszag-i-korlatozott-precedens-rendszer-osszhangban-van-az-europai-unio-jogaval>

¹⁴ E kötelezettség ismer kivételeket; ezeket az EUB először a 1982. október 6-i Cilfit és társai ítéletben (283/81,

hogy megakadályozza a tagállamokban olyan ítélkezési gyakorlat kialakulását, amely nem összeegyeztethető az uniós joggal.¹⁵

[32] Azt a kérdést, hogy mely bíróság tekinthető az előterjesztésre köteles, az uniós jogban bevett fordulattal „végső fokon eljáró” bíróságnak¹⁶, az EUB ítéletei segítettek tisztázni. Fontos megjegyezni, hogy e kérdés megítélésében nem a nemzeti jog, hanem az uniós jog által felállított kritériumrendszer alapján kell döntenie, mivel egy, az EUMSZ-ben foglalt, sui generis uniós jogi fogalom értelmezéséről van szó.¹⁷ Az EUB állandósult ítélkezési gyakorlata értelmében végső fokon jár el az a bíróság, amelynek döntése ellen nincs lehetőség jogorvoslatra a belső jog szabályai szerint.¹⁸ E feltétel teljesülését mindig esetről esetre kell vizsgálni a konkrét ügyben.

[33] Az előterjesztési kötelezettség – témánk szempontjából releváns – fogalmi kereteinek meghatározása körében fontos kiemelni a Dior Parfums ügy¹⁹ azon következtetését, hogy adott esetben több bíróság is beletartozhat az utalásra kötelezettek kategóriájába. Az érintett ügyben az merült fel, hogy a védjegy-ügyek esetében a három Benelux állam bíróságai számára kötelező értelmezést adó Benelux Bíróság vagy a nemzeti szinten eljáró felsőbbbíróság (konkrét ügyben a Hoge Raad) lesz-e előterjesztésre kötelezett. Az EUB előbb megállapította, hogy a Benelux Bíróság mindenképpen bíróságnak minősül az EUMSZ alapján, hiszen hozzájárul az uniós jog értelmezéséhez²⁰ és egyben nem csak hogy jogosult, hanem köteles is az előzetes döntéshozatal kezdeményezésére, mivel határozataival szemben további jogorvoslatnak nincs helye és az egységes Benelux jog értelmezése tekintetében végleges döntést hoz.²¹

EU:C:1982:335) dolgozta ki, majd később többször megerősítette. Lásd 2015. szeptember 9-i Ferreira da Silva e Brito és társai ítélet C-160/14, EU:C:2015:565, 38. és 39. pont. A magyar jogirodalomban e kérdéstről lásd: Osztoivits András: A nem létező acte clair tan az Európai Közösségek Bíróságának gyakorlatában. Magyar Jog 2004/5., 292–299.; Várnay Ernő: Az ACTE CLAIR-tan és a CILFIT-feltételek, avagy az előzetes döntéshozatalra irányuló előterjesztési kötelezettség korlátozott korlátozása. Magyar Jog 2005/2., 95–108.

¹⁵ Parfums Christian Dior ítélet, C-337/95, 25. pont; Hoffmann-La Roche ítélet, 107/76, 5. pont; Morson és Jhanjan ítélet, 35/82 és 36/82, 8. pont; 2018. november 4-i Bizottság kontra Franciaország (Előleg) ítélet C-416/17, EU:C:2018:811, 109. pont.

¹⁶ Azzal a kérdéssel, hogy mely igazságszolgáltatási szervek minősülnek bíróságnak az EUMSZ 267. cikke értelmében, több ítéletében foglalkozott az EUB. E tekintetben lásd például: 1997. szeptember 17-i Dorsch Consult ítélet, C-54/96, EU:C:1997:413, 23. pont; 2006. március 30-i Emanuel-ítélet, C-259/04, EU:C:2006:215, 19. pont; 2008. december 16-i Cartesio-ítélet, C-210/06, EU:C:2008:723, 55. pont; 2014. október 9-i TDC-ítélet, C-222/13, EU:C:2014:2265, 27. pont; 2013. január 31-i Belov-ítélet, C-394/11, EU:C:2013:48, 38. pont; 2014. február 13-i Merck Canada végzés, C-555/13, EU:C:2014:92, 16. pont.

¹⁷ Dorsch Consult ítélet, C-54/96, 23. pont.

¹⁸ Parfums Christian Dior ítélet, C-337/95, 24. pont; Lyckeskog-ítélet, C-99/00, 14. és 16. pont; 2003. szeptember 30-i Köbler ítélet, C-224/01, EU:C:2003:513, 34. pont; Cartesio-ítélet, C-210/06, 75. és 76. pont; X és van Dijk ítélet, C-72/14 és C-197/14, 54. pont; Aquino-ítélet, C-3/16, 31. pont.

¹⁹ C-337/95. sz. Parfums Christian Dior SA ügyben 1997. november 4-én hozott ítélet ECLI:EU:C:1997:517.

²⁰ C-337/95. sz. Parfums Christian Dior SA ügyben 1997. november 4-én hozott ítélet ECLI:EU:C:1997:517., 23. pontja.

²¹ C-337/95. sz. Parfums Christian Dior SA ügyben 1997. november 4-én hozott ítélet ECLI:EU:C:1997:517., 26. pontja.

Mindemellett viszont a Hoge Raad is egyértelműen utalásra kötelezett, mint olyan nemzeti felsőbb bíróság, amelynek határozataival szemben nincs lehetőség jogorvoslattal élni. A konkrét ügyben az EUB azt is kifejtette, hogy mivel a Benelux Bíróság értelmezését a Hoge Raad kérheti ki és kezdeményezheti, ez az utalási kötelezettség – a CILFIT ítéletben²² megfogalmazottak fényében is – mozog: ha a Hoge Raad kezdeményezte az előzetes döntéshozatalt, a benelux szabályok értelmezésére felkért Benelux Bíróság mentesül az utalási kötelezettség alól, amennyiben viszont elmulasztotta, ez utóbbi kerül a 267. cikk (3) bekezdése alá.²³

[34] A Križan és társai ítéletben viszont az EUB azt hangsúlyozta, hogy az alkotmánybíróság előtti, a pusztán az alapvető jogok megsértésének vizsgálatára irányuló jogorvoslat előterjesztésének lehetőségét nem kell figyelembe venni annak megítélése szempontjából, hogy egy nemzeti bíróság döntése jogorvoslattal megtámadható-e a belső jog alapján. Amennyiben a jogalany jogorvoslati joga kizárólag a nemzeti alaptörvényben vagy nemzetközi szerződésben lefektetett alapjogok megsértésére való hivatkozásra korlátozódik, úgy az ilyen, kizárólag szűk körben támadható döntést hozó bíróságot olyan bíróságnak kell tekinteni, mint amely végső fokon ítéلkezik.²⁴

2. A jogegységi panasz

[35] A 2019. évi CXXVII. törvény indokolása szerint a jogegységi panasz – mint új jogorvoslati eszköz – a nagyobb jogegység és a Kúria döntéseire fűződő „precedens-erő” megteremtésének célját szolgálja. A Kúria korábban közzétett döntésében foglalt jogértelmezésétől való eltérés lehetséges ugyan, de azt megfelelő érveléssel meg kell indokolnia az eljáró bírói fórumnak,²⁵ valamint – az indokolás szerint – lehetővé kell tenni a felek számára, hogy az eltérést jogorvoslati fórum előtt vitassák. Az eltérés megalapozottságának vizsgálata természetesen történhet a hagyományos (rendes és rendkívüli) jogorvoslatok keretében. Amennyiben azonban a feleknek már nem áll rendelkezésére további jogorvoslati eszköz, úgy szükséges az újonnan létrehozott jogegységi panasz igénybevétele. Az indokolás szerint a jogegységi panasz bevezetésének célja, hogy lehetőséget biztosítson a felek számára a Kúria korábbi jogértelmezésétől való eltérés vitatására abban az esetben, ha erre más lehetőségük nem lenne.²⁶

²² 283/81, EU:C:1982:335

²³ Ld. a CILFIT-ítélet 30. pontját.

²⁴ 2013 január 15-i, Križan és társai ítélet, C-416/10, EU:C:2013:8, 72. pont.

²⁵ Pp. 346. § (5) bekezdés

²⁶ A 2019. évi CXXVII. törvény indokolása, 65. §–74. §, 300, 313–314.; Ténylegesen a jogegységi panasz nem csak akkor vehető igénybe, ha a hivatkozott eltérés vizsgálatára nincs más lehetőség, hanem akkor is, ha a fél ezzel

- [36] Attól függetlenül, hogy a jogegységi panaszt az eljárásjogi törvények éppen csak megemlítik,²⁷ és azt érdemben teljes egészében a Bszi. szabályozza, nem vitás, hogy a jogegységi panasz a felek által igénybe vehető jogorvoslati eszköz, melynek eredményeként az ügyben meghozott – egyébként végleges – határozat a felek szempontjából akár érdemben is megváltoztatható, kasszációt követő új eljárásban.²⁸
- [37] A jogegységi panasz közvetlen tárgya a Kúria felülvizsgálati kérelem alapján meghozott határozata. A jogegységi panasz közvetett tárgya pedig a Kúria közzétett határozatától (a precedenstől) való állítólagos eltérés (precedenssértés), míg célja a jogegység biztosítása: a precedensektől való indokolatlan, szabálytalan eltéréseknek a kiküszöbölése. A jogegységi panasz elbírálása során a Kúria tehát csak azt a relatív jogkérdést vizsgálja, hogy a támadott határozat eltér-e valamely kúriai precedenstől, és ha igen, akkor az vajon indokolt-e. E jogkérdés vonatkozhat magyar belső jogi és európai jogi kérdésre egyaránt.

3. A jogegységi panasz tanács joggyakorlata²⁹

- [38] A felülvizsgálati tanács, illetőleg a JPT esetleges előzetes döntéshozatali előterjesztési kötelezettségének megítélése kapcsán indokolt áttekinteni, hogy miként értelmezi a JPT saját szerepét a jogorvoslati rendszerhez képest. A JPT több ízben kifejtette, hogy „a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevéből is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog- és érdeksérelme orvoslására”. (Jpe.I.60.001/2021/2.)
- [39] Rámutatott a JPT arra is, hogy „a jogegységi panasz eljárás egy a Bszi-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem

kapcsolatos érvelését a Kúria – a fellebbezési vagy felülvizsgálati eljárásban – vagy nem vizsgálta érdemben, vagy elutasította.

²⁷ Így pl.: Pp. 405. § (3) bek. értelmében a felülvizsgálati eljárással összefüggésben jogegységi panasz iránti eljárásnak a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvényben foglaltak szerint van helye.

²⁸ Bszi. 41/C. § (1) bek. c) pont.

²⁹ Az elemzés nem vizsgálja a Bszi. 32-33 §-a szerinti előzetes döntéshozatali indítványt a jogegység érdekében, amelynek elbírálása a Bszi. 34. §-a alapján szintén a jogegységi panasz tanács hatáskörébe tartozik. Figyelemmel arra, hogy ez utóbbi eljárást nem a peres felek kezdeményezhetik, ezért ez nem befolyásolja az EUMSZ 267. cikk harmadik bekezdése szerinti „végső fórum” kérdésének eldöntését.

jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi szuper-felülvizsgálatként.” (Jpe.I.60.011/2021/3.).

[40] Az EUMSZ 267. cikke szerinti előterjesztési kötelezettség szempontjából a fenti megállapítások közül leglényegesebbek egyrészt, hogy ez az eljárás nem tekinthető a per folytatásának, másrészt, hogy a panasz eljárás nem biztosít újabb jogorvoslati fórumot a panaszos számára. Amint arra korábban utaltunk, 267. cikk harmadik bekezdése szerinti utalási kötelezettség ugyanis akkor áll be, ha az ügyben további jogorvoslatra már nincs lehetőség, a jogegységi panasz eljárás pedig tehát nem olyan új jogorvoslati fórum, ami a konkrét ügghöz kapcsolódna és ami ezért feljebb tolná a Kúria felülvizsgálati eljárásban egyébként beálló utalási kötelezettségét. A JPT a jogegységi panasz eljárás keretében a Kúria korábbi döntéseitől való eltérés indokoltságát vagy indokolatlanságát vizsgálja. Az ilyen eltérésnek egyébként lehet oka megváltozott vagy új európai bírósági joggyakorlat, amelynek értékelése során felmerülhet az uniós jog értelmezésének igénye és egy esetleges előzetes döntéshozatali eljárás szükségessége, de ettől a panasz eljárás nem lesz a per érdemi folytatása, nem lesz célja a per tárgyává tett jog- vagy érdeksérelem orvoslása.

[41] A Jpe.II.60.019/2021/18. számú határozatában a JPT-nek a Kp. – felülvizsgálati eljárás befogadási okait felsoroló – 118. § (1) bekezdését érintő, felülvizsgálati kérelem befogadását megtagadó végzés elleni jogegységi panasz kapcsán kellett állást foglalnia. A befogadási okok között a c) pontban szerepel az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségessége. A panaszos részben azt kifogásolta, hogy a Kúria helytelenül – és korábbi határozataitól eltérve – ítélte meg az előzetes döntéshozatal szükségességét. A JPT hangsúlyozta, hogy „ennek a szükségességnek a megítélése szorosan összefügg az alapul fekvő jogvitában eldöntendő jogkérdéssel, amelynek helyes vagy helytelen megítélése azonban a befogadás megtagadása ellen benyújtott jogegységi panasz kapcsán nem vizsgálható, mert az az ügy érdemi elbírálását feltételezné.” Vagyis a JPT úgy értelmezte saját szerepét, hogy annak keretében nem vizsgálható, hogy a Kúria helyesen ítélte-e meg azt, hogy kell-e előzetes döntéshozatalt kezdeményeznie. A JPT szerint „önmagában az a hivatkozás, hogy a végső bírói fórumnak az EUB-hoz kell fordulnia, ha az az uniós jog egységes alkalmazása miatt szükséges, szintén egy általánosan megfogalmazott tétel, amely nem egyediesíthető a jogkérdésben való eltérés értelmezéséhez”.

[42] Ebből az érvelésből egyúttal az is következhet, hogy a JPT – saját maga szerint – azért sem lehet az utalásra kötelezett fórum, mert maga értelmezi úgy, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése szükségességének megítélése a Kúria felülvizsgálati tanácsának a feladata – akár ilyen utalásra köteles bíróságként (e kötelezettség beálltának megítélése azonban

nem absztrakt jogkérdés, hanem a konkrét ügy érdemi kérdése).

- [43] A Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozattal lezárt ügyben a felperes egy olyan 2018-as kúriai ítélettől való eltérésre hivatkozott, amely a devizahitelekkel kapcsolatos árfolyamkockázatról való tájékoztatás uniós jognak való megfelelőségét érintette. Azonos szövegű tájékoztatást a Kúria korábbi ítélete összhangban állónak ítélte az uniós joggal, míg a panaszeljáráásban vitatott ítélet nem. Ennek az eltérésnek az indokát vizsgálta a JPT.
- [44] Ennek keretében részletesen bemutatta, hogy a felhívott kúriai ítélethez képest a megtámadott ítéletig hogyan fejlődött az EUB joggyakorlata részben külföldi, részben magyar előzetes döntéshozatali kezdeményezésre tekintettel, amely fejlődés indokoltá tette az eltérést a korábbi ítélettől. Utalt arra is, hogy a Kúria ítélezése az európai bírósági jogfejlődésre tekintettel a megtámadott ítéletet megelőzően is már elmozdult a korábbi joggyakorlattól. A JPT tehát arra jutott, hogy a Kúriának mindenképpen követnie kellett a formálódó európai bírósági értelmezést és újabb ítéletei – így a megtámadott ítélet is – ebbe illeszkednek.
- [45] A JPT arról is állást foglalt, hogy mivel az eltérést hatályában fenntartó határozata jogegységi hatályú és az el fog térni a 2/2014. PJE jogegységi határozattól (amin a korábbi ítéletek alapultak), a 2/2014. PJE jogegységi határozat az új határozat elvi tartalmában meghatározott értelmezéssel kiegészülve alkalmazható.
- [46] A határozatból az következik, hogy a JPT az EUB ítéleteit egyértelműen olyannak tekinti, amelyek indokoltá teszik a korábbi felsőbb bírósági gyakorlattól való eltérést. Ennek keretében bemutatta, hogy az új kúriai gyakorlat ennek megfelel, ennek leképződése. Az európai bírósági ítéletek értelmezése során nem merült fel benne kétség annak helyességét illetően, de arra sem utalt, hogy az uniós jog Kúria általi értelmezése acte claire lenne a vonatkozó európai bírósági joggyakorlat miatt és a JPT ezért mentesülne az egyébként fennálló utalási kötelezettsége alól. Vagyis nem tekintette magát olyan fórumnak, amely az EUMSZ 267. cikk (3) bekezdése alá tartozna. A JPT eljárása során tehát az európai bírósági joggyakorlat, mint a korábbi joggyakorlattól való eltérésre alapot adó tényező és indok merült fel.
- [47] Egy másik, a Jpe.II.60.036/2021/13. számú határozattal lezárt ügyben a felperes a jogegységi panasszal támadott kúriai ítélet vonatkozásában arra hivatkozott, hogy az adólevonási jog megtagadása kapcsán eltér a Kúria korábbi ítéleteitől, valamint a vonatkozó, igen gazdag európai bírósági joggyakorlattól, ami alapvetően arra vonatkozik, hogy az adózótól milyen mértékű gondosság várható el annak megállapítása érdekében, hogy a számára számlát kibocsátó gazdasági szereplő valós gazdasági tevékenységet nem végez. A felperes az ügy valamennyi fokán eljáró bíróságok előtt kezdeményezte előzetes döntéshozatali eljárás megindítását, de nem a vonatkozó tartalmi kérdésben alkalmazandó uniós jogi jogértelmezés

kapcsán, hanem egy eljárási kérdésben, a tanúk adatainak zárt kezelésére nézve. Ezért az nem merült fel érdemben az eljárás során – így a Kúria előtt sem –, hogy az uniós joggyakorlat további finomítása lenne indokolt.

- [48] A JPT határozatában utalt rá, hogy az adott kérdésben időközben változás történt a joggyakorlatban a bizonyítási teher telepítése körében az EUB esetjogának hatására, külön is figyelemmel a magyar kezdeményezésre született ügyekben lefektetett fontos jogelvekre. Ismételten elismerte, hogy egyébként az európai bírósági joggyakorlat változása indoka lehet a korábbi magyar joggyakorlathoz való eltérésnek. A JPT azt vizsgálta, hogy a Kúria eltért-e a megtámadott határozat esetében az EUB joggyakorlata alapján kialakított - és általa is követett - elvektől és megközelítéstől. Az adott ügyben a JPT megvizsgálta a felperes által hivatkozott öt kúriai ítéletet, azoknak az európai bírósági joggyakorlathoz való kapcsolódását és megállapította az ügyszakosság hiányát.
- [49] Kifejezetten kezdeményezte a felperes előzetes döntéshozatali eljárás indítását a JPT-nél a Jpe.II.60.027/2021/8. számú jogegységi hatályú határozattal lezárt ügyben, melyben végül a JPT elvi tartalmú döntést hozott arról, hogy az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozatára hivatkozással perújításnak nincs helye. A panaszeljárás előzménye a Kúria egy olyan határozata volt, amely ezt – a korábbi joggyakorlathoz eltérve – lehetővé tette és a perújításra okot adó jogerős bírói határozatok körébe beleértette az EUB ítéletét is. Az alapügy alperese attól a gyakorlathoz való eltérés indokoltságát vitatta, amelynek értelmében perújítási kérelem nem terjeszthető elő, ha annak alapja nem ténybeli, hanem jogi sérelmet takar. A jogegységi panaszeljárásban a JPT ennek fényében két – az uniós joghoz kötődő – aspektust vizsgált: egyrészt azt, hogy a perújítás alapvető jellemzői és az uniós jog természete alapján a korábbi döntéseiben vázolt jogértelmezéstől eltért-e, azaz a perújítást jogi alapon megengedhetőnek látta-e, ezt követően pedig azt, hogy az uniós jog alapján ez a jogértelmezés indokolható vagy az EUB által elvárt-e. Elsősorban pedig azt járta körbe, hogyan kell értelmezni a Pp-ben szereplő „más hatósági határozat” fogalmat mint a perújítást megnyitó okot, és ettől függően megalapozhatja-e végső soron az anyagi jogerő áttörését az EUB uniós jogot értelmező tevékenysége. A JPT arra a következtetésre jutott, hogy mivel az előzetes döntéshozatali eljárásban az EUB kifejezetten értelmezési kérdésben – tehát jogkérdésben – foglal állást, bizonyosan nem vonatkozhat az alapügy ténykérdésére, ami a perújítás kapcsán a más hatósági vagy bírósági határozattal szemben is elvárás lenne.
- [50] A JPT hangsúlyozta, hogy „azt a megállapítást, hogy egy uniós jogi rendelkezésnek más a tartalma és az értelme annál, mint amire korábban egy tagállami bíróság jutott, nem lehet ténybeli kérdésnek értelmezni. Nincs ez másként akkor sem, ha közvetetten abban a kérdésben

kell dönteni, hogy egy tagállami rendelkezés összeegyeztethető-e az uniós joggal. Az EUB jogértelmező tevékenysége során hozott ítélete éppen ezért nem igazolhat új tényt”. Ezt követően a JPT részletesen bemutatta az EUB joggyakorlatát arra vonatkozóan, hogy az uniós jog érvényesülése sem várja el azt, hogy perújítási kérelem benyújtását tegyék lehetővé egy döntését követően. Azt is kiemelte, hogy az esetleges uniós jogi jogsértések orvoslására a felülvizsgálat a megfelelő jogorvoslati forma, ennek határidejének lejártát követően azonban már jogbiztonsági okok indokolják, hogy ne kerüljön sor az anyagi jogerő áttörésére. A JPT tehát nem tartotta indokoltnak a korábbi határozattól való eltérést, ezért elvi élel mondta ki, hogy az EUB ítélete nem szolgálhat perújítási okként.

[51] Fontos kiemelni, hogy határozatában a JPT kifejtette, hogy a konkrét ügyben miért nem tartotta indokoltnak előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését. Álláspontja szerint a perújítási szabályok meghatározása az EUB joggyakorlata alapján egyértelműen tagállami hatáskörbe tartozik, ezért nem tartotta szükségesnek az EUB megkeresését a felperes által felvetett kérdésekben. Ezt a tényt a jogegységi panasz határozat csupán mintegy leszögezi az utolsó pontjai között, anélkül, hogy utalna arra, hogy JPT-nek e tekintetben bármiféle utalási kötelezettsége lenne (ami alóli mentesülést igazolnia lenne szükséges).

4. Előterjesztésre kötelezett magyar fórum

[52] Arról, hogy a jogegységi panaszt az EUMSZ 267. cikk harmadik fordulatában említett jogorvoslatnak kell-e tekinteni, végérvényesen csak az EUB tud majd dönteni, egy e kérdéstről szóló esetleges jövőbeli előzetes döntéshozatali kérelem alapján.

[53] A jogegységi panasz sajátos természetére és jellegzetességeire tekintettel amellet és az ellen is felsorakoztathatók érvek, hogy a Kúria felülvizsgálati tanácsa – a felülvizsgálati eljárást követő jogegységi panasz eljárás esetén – végső fokon eljáró bíróságnak minősül.

[54] A jogegységi panasz bevezetése óta eltelt időszak joggyakorlata azt mutatja, hogy a JPT nem saját magát tekintette olyan fórumnak, amelynek fennállna az EUMSZ 267. cikk szerinti utalási kötelezettsége, s a megváltozott vagy új európai bírósági joggyakorlatot úgy értékelte, mint ami indokolhatja és megalapozhatja a korábbi magyar joggyakorlattól való eltérést. Tény az is, hogy eddig egyetlen jogegységi panaszban kifejtett indokok sem irányultak kifejezetten ennek a kérdésnek az eldöntésére. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a JPT a saját számára is nyitva álló lehetőségként tekint az EUB megkeresésére. A JPT tehát – az eddigi gyakorlat alapján kirajzolódó szerepfelfogása szerint – utalásra jogosult, de nem köteles fórum.

[55] A JPT eddigi gyakorlata és az EUB Dior Parfums-ítélete tehát azt az értelmezést erősíti, amely

szerint a Kúria felülvizsgálati tanácsa továbbra is az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére köteles végső fokon eljáró bíróság az uniós jog szempontjából.

[56] A felülvizsgálati tanácsot esetlegesen terhelő előterjesztési kötelezettségből nem következik, hogy a felülvizsgálati eljárást követő jogegységi panasz eljárás során eljáró JPT adott esetben ne lenne végső fokon eljáró bíróság, s mint ilyen, előterjesztésre kötelezett fórum. A JPT – mint végső fokon eljáró bíróság – előterjesztési kötelezettsége ugyanis mindazon esetben fennállónak tűnik, ha és amikor a jogegységi panasz eljárás során – a Kúria korábbi gyakorlatától való eltérés indokoltsága megalapozottságának vizsgálata körében – az uniós jog tartalmi értékelése szükséges és a megelőző felülvizsgálati eljárásban a Kúria az uniós jog (értelmezésének) változására tekintettel, de előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztése nélkül tért el korábbi jogértelmezésétől. Ennek figyelembevételével célszerű döntést hozni az 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös vélemény esetleges felülvizsgálata kérdésében is.

III. Az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezése iránti indítványok elutasításával kapcsolatos indokolási kötelezettség

[57] Bár az előzetes döntéshozatali eljárás az uniós jog jogintézménye, az előzetes döntéshozatali eljárás egyes elemeit közvetetten – a tisztességes eljáráshoz való jogon keresztül – az EJEE és egyes nemzeti alkotmányok is védelemben részesítik. Fontos megjegyezni, hogy sem az EJEB, sem a tagállami alkotmánybíróságok nem közvetlenül az EUMSZ 267. cikkét részesítik védelemben és így nem ennek a rendelkezésnek a megsértését szankcionálják, hanem az EJEE-ben és a tagállami alaptörvényben nevesített tisztességes eljáráshoz való jogot, valamint az ennek részjogosítványait képező indokoláshoz és – egyes tagállami alkotmánybíróságok esetén – a törvényes bíróhoz való jogot.

1. Az EJEB és az Alkotmánybíróság által kidolgozott szempontok összefoglalása

[58] Az EJEB hatáskör hiányában nem elemezheti az anyagi jogi, a per tárgyát képező szabályok alkalmazásának helyességét,³⁰ így nem vizsgálhatja, hogy a tagállami bíróság az előzetes döntéshozatali kérelmet elutasító döntését érdemben megfelelően megindokolta, méghozzá az EUB ítélkezési gyakorlatában kidolgozott előírásokhoz képest. Ezzel szemben az EJEB

³⁰ Repcevirág Szövetkezet kontra Magyarország, 2019. április 30-i ítélet, 70750/14, § 50.

vizsgálata pusztán formai tényezők értékelésére korlátozódik, azaz elméletileg meg kell, hogy elégedjen a *Cilfit*-ítéletre, illetve esetleg a *Cilfit*-ítéletben kidolgozott három feltétel egyikére való pusztán utalással.

- [59] Mindezek alapján, korlátozott mértékben, az EJEB figyelembe veszi az EUB által, az uniós jog tekintetében kidolgozott *Cilfit*-kivételeket.³¹ Míg a korábbi ítéleteiben gyakorlatilag pusztán annyit írt elő, hogy a nemzeti bíróság utaljon a *Cilfit*-ítéletre,³² később – egyes esetekben – azt is elvárta, hogy részletesebb indokolást adjon az alkalmazandónak tekintett kivétel tekintetében.³³ Különösen részletes és alapos indítványok esetén tér ki az EJEB annak ellenőrzésére, hogy a nemzeti bíróság hivatkozott-e valamely konkrét *Cilfit*-kivételre.³⁴ Addig azonban – hatáskör hiányában – a strasbourgi fórum nem mehet el, hogy érdemben, uniós jogi alapon vizsgálja a *Cilfit*-ítéletre való hivatkozás és ilyen módon – közvetetten – az uniós jogalkalmazás helyességét.³⁵
- [60] Emellett az EJEB rendszeresen az indítványozó – szubjektív – tisztességes eljáráshoz való joga szempontjából vizsgálja az esetleges jogsértést. Ebből adódóan döntése meghozatalakor figyelembe vesz olyan tényezőket, mint hogy az indítványozó terjesztett-e elő kifejezett kérelmet az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztése tekintetében vagy sem,³⁶ illetve hogy e kérelmet megindokolta-e,³⁷ valamint hogy az indokolás megfelelő, és a feltenni javasolt kérdés releváns volt-e.³⁸ Általában véve, ha maga az indítvány túl általános vagy nem tartalmaz releváns érvelést, úgy az elutasítás is alapulhat kevésbé részletes indokoláson.³⁹ Ezzel szemben minél alaposabb és helytállóbb az indítványozó érvelése, annál részletesebb indokolást vár el az EJEB a nemzeti bíróságtól.⁴⁰
- [61] Az állandósult ítélkezési gyakorlatból az is kiderül, hogy az EJEB nem várja el, hogy a nemzeti bíróság részletesen válaszoljon minden, az indítványozó által felvetett érvre. Az indokolási

³¹ Repcevirág Szövetkezet kontra Magyarország, 2019. április 30-i ítélet, 70750/14, § 50.

³² Divagsa Company kontra Spanyolország, 1993. május 12-i határozat, 20631/92; Ullens de Schooten és Rezabek kontra Belgium, 2011. szeptember 20-i ítélet, 3989/07, 38353/07, § 54.

³³ Schipani kontra Olaszország, 2015. július 21-i ítélet, 38369/09, § 71–73; Sanofi Pasteur kontra Franciaország, 2020. február 13-i ítélet, 25137/16, § 78.

³⁴ Schipani kontra Olaszország, 2015. július 21-i ítélet, 38369/09, § 42.

³⁵ Nem tartom kizártnak, hogy a nemzeti bíróságok döntésének érdemi értékelése szerepet játszhat – kimondatlanul – az EJEB döntése meghozatala során. A Repcevirág Szövetkezet kontra Magyarország ítélet elemzése erre enged következtetni.

³⁶ Ryon és társai kontra Franciaország, 2013. október 15-i határozat, 33014/08; Greneche és társai kontra Franciaország, 2013. október 15-i határozat, 34538/08.

³⁷ John kontra Németország, 2007. február 13-i határozat, 15073/03; Wallishausser kontra Ausztria, 2013. június 20-i ítélet, 14497/08.

³⁸ Sindicatul pro Asistență Socială kontra Románia, 2014. március 6-i határozat, 24456/13.

³⁹ John kontra Németország, 2007. február 13-i határozat, 15073/03; Repcevirág Szövetkezet kontra Magyarország, 2019. április 30-i ítélet, 70750/14, § 51.

⁴⁰ Baltic Master Ltd. kontra Litvánia, 2019. április 16-i ítélet, 55092/16, § 4–44; Sanofi Pasteur kontra Franciaország, 2020. február 13-i ítélet, 25137/16, § 78.

kötelezettség mértékét a jogi hagyományok, az ítéletszerkesztés nemzeti jogi szabályai és szokásai, az eset körülményei és az indítványozó eljárása is befolyásolják.⁴¹ Az EJEB elfogadhatónak találja az indokolást, ha az összességében érthető és kiderül a döntés kontextusából, vagy akár – figyelemmel a korábban eljár bíróságok érvelésére is – az eljárás egészéből.⁴²

- [62] Végül pedig, az EJEB legújabb ítélkezési gyakorlata elfogadja az előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésére vonatkozó indítvány elutasítását, amennyiben magát a kérelmet eljárásjogi okokból, érdemi értékelés nélkül egyébként is el kellene utasítani.⁴³ Ez megfeleltethető az EUB ítélkezési gyakorlatában irreleváns kérdésnek tekintett esetnek.
- [63] Mindezek alapján a nemzeti bíróság eleget tesz az EJEE 6. cikke szerinti kötelezettségének, ha utal a fél előzetes döntéshozatal előterjesztése iránti indítványára (ezzel megerősítve, hogy azt megértette és figyelembe vette), továbbá, ha kifejezetten nevesíti, hogy mely *Cilfit*-kivételt tartja alkalmazandónak az ügyben. Adott esetben érdemes emellett utalni az EUB ítéletre, amely alapján a tagállami bíróság az *acte éclairé* kivétellel alkalmazhatónak tartotta, különösen, ha az előterjesztés iránti indítvány alapos és részletes. Az EJEB nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy tartalmilag, érdemben ellenőrizze, hogy a bíróság által szolgáltatott indokolás az uniós jog alapján helyes-e, így elvileg egy formailag korrekt indokolás elég ahhoz, hogy ne merüljön fel az EJEE sérelme.
- [64] Még ha az Alkotmánybíróság vizsgálata egyre szigorúbb is lett az elmúlt években, e vizsgálat szigorúan kizárólag arra korlátozódik, hogy az eljáró bíróság *megindokolta-e* az előterjesztési indítvány elutasításáról szóló döntését. Amennyiben e bíróság indokát adta a döntésének, úgy az Alkotmánybíróság nem állapítja meg a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét sem az indokolási kötelezettség, sem a törvényes bíróhoz való jog megsértése miatt. Az indokolás mélységével kapcsolatos követelmények is enyhék, így az sem kizárt, hogy a *Cilfit*-kivételekre való utalás nélkül, más jellegű indokolás mellett is mentesülni lehet az alaptörvény megsértésének megállapítása alól. Ennek ellenére a követendő eljárás az, ha a bíróság az előterjesztés iránti indítvány elutasítását a *Cilfit*-kivételekre tekintettel indokolja meg. E tekintetben pedig, mivel az Alkotmánybíróság – a hatásköre hiányában – nem tudja vizsgálni az indokolás helyességét, így egy, a *Cilfit*-kivételekre történő formai indokolás is elég az alkotmányos követelmények betartásához.

⁴¹ Repcevirág Szövetkezet kontra Magyarország, 2019. április 30-i ítélet, 70750/14, § 49.

⁴² Harisch kontra Németország, 2019. április 11-i ítélet, 50053/16, § 41.

⁴³ Baydar kontra Hollandia, 2018. április 24-i ítélet, 55385/14, § 48; Harisch kontra Németország, 2019. április 11-i ítélet, 50053/16, § 35.

2. Az indokolási kötelezettség a Kúria joggyakorlatában

- [65] A joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárásban a fél által indítványozott előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését milyen indokok alapján utasította el, azok megfelelnek-e az EJEB és az Alkotmánybíróság által kidolgozott garanciális szempontoknak. Ismert tény, hogy a Pp. és a Kp. felülvizsgálati eljárásra vonatkozó szabályai abban eltérnek egymástól, hogy a közigazgatási perekben kizárólag a befogadhatóságról való döntés eredményeként kerülhet a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálásra. Polgári perek esetében viszont a Pp. 406. §-a alapján minden (a Pp. 407-408. §-val nem kizárt) jogerős ítélet és az ügy érdemében hozott jogerős végzés ellen van helye felülvizsgálatnak, azok befogadhatóságáról a Kúriának nem kell külön határoznia. A felülvizsgálatból kizárt ügyek esetében a Pp. 409. §-a lehetővé teszi, hogy a fél kérelmére a Kúria ilyen esetben is engedélyezze a felülvizsgálatot. A Kp. 118. §-a szerinti befogadhatósági és a Pp. 409. §-a szerinti engedélyezési okok között megjelenik az EUB előzetes döntéshozatali eljárás szükségességére való hivatkozás, azzal az eltéréssel, hogy a Pp. esetében további előfeltétel, hogy a másodfokú bíróság erről korábban még nem döntött.
- [66] A Pp. 409. §-át értelmezi a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2021. (VII. 12.) PK vélemény 4. pontja és annak indokolása. Eszerint a Pp. 409. § (2) bekezdés *c)* pontjának a „másodfokú bíróság erről való döntése hiányában” fordulatát úgy kell értelmezni, hogy a fél az eljárás során indítványozta ugyan az általa felvetett jogértelmezési kérdés EUB elé terjesztését, de azt a bíróság elutasította, vagy arról – a fél kérelme ellenére – nem határozott. A Pp. e rendelkezésének alkalmazásában főszabályként nincs lehetőség arra, hogy a fél először a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében indítványozza az EUB megkeresését. Kivételesen előfordulhat, hogy bár a fél először a felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmében indítványozza az EUB megkeresését, mégis a Pp. 409. § (2) bekezdés *c)* pontjában írt engedélyezési ok alapján kérheti a felülvizsgálat megengedését. Erre kerülhet sor, ha a fél korábban azért nem kezdeményezte az EUB megkeresését, mert először a jogerős határozat alapján – pl. a számára kedvezőbb elsőfokú határozat megváltoztatása folytán – szembesült azzal, hogy a jogvita elbírálására irányadó magyar jog értelmezése eltér jellemzően valamely uniós irányelv általa helyesnek tartott értelmezésétől.
- [67] A joggyakorlat-elemző csoport a Kúria adatbázisában megtalálható ügyekből a polgári szakágnál 30, a gazdasági szakágnál 22, a közigazgatási ügyekben pedig 41 olyan határozatot talált, ahol a fél a befogadhatóság iránti, vagy a felülvizsgálati kérelmében kifejezetten

hivatkozott az előzetes döntéshozatali eljárás szükségességére, indítványozva annak kezdeményezését. (A vizsgált határozatok ügyszáma és az esetek rövid elemzése a IV. számú mellékletben található.)

2.1. Polgári-gazdasági ügyek

- [68] A vizsgálat eredményeként az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével összefüggő ügyek többféleképpen csoportosíthatók.
- [69] Gyakori, hogy az EUB előtt már folyamatban lévő eljárásra tekintettel kerül sor az eljárás felfüggesztésére. Erre példa a Kúria Pfv.V.24.940/2017/4. számú végzése. Ebben az ügyben a Kúria hatályában fenntartotta a másodfokú bíróságnak a EUB előtti C-483/16. számú ügyre (Szieber-ügy) tekintettel az eljárást felfüggesztő végzését. Több ügyben az EUB előtt a C-34/18. szám alatt folyamatban volt előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig kerül sor a másodfokú bíróság részéről a tárgyalás felfüggesztésére. A Kúria ezeket a végzéseket – így pl. Pkf.V.24.710/2018/2. számú végzésével – helybenhagyta, rámutatva, hogy ha a másodfokú bíróság szerint az ügy uniós jogi relevanciája és annak megválaszolása szükségessé teszi az EUB-hez fordulást, a felfüggesztés indokait nem bírálhatja felül. Hangsúlyozta: ez esetben abban a kérdésben foglalna állást, hogy a magyar jognak a másodfokú bíróság adott ügyben is kiindulópontnak tekintett szabályaiból következik-e az előterjesztés szükségessége és a ténybeli és jogszabályi háttér bemutatása helytálló-e.
- [70] Más esetekben a Kúria maga döntött az eljárás felfüggesztéséről [például az EUB előtt C-51/17. szám alatt folyamatban volt ügyre tekintettel (Pfv.I.21.777/2017/4., Pfv.I.22.479/2016/5.), lévén szó egyben a végrehajtási eljárás felfüggesztéséről is. Arra is van példa azonban, hogy ha a Kúria előtt vetődik fel az előtte folyamatban lévő eljárás felfüggesztésének kérdése egy már folyamatban lévő eljárásra tekintettel, a Kúrián, azt akkor is mellőzi, ha egyébként a másodfokon eljáró bíróság más ügyben ugyanarra az EUB előtti eljárásra tekintettel felfüggesztő végzést hozott, s amit az előzőekben kifejtett indokolással hatályában fenntartott, példának okául az említett C-34/18. számú eljárás befejezéséig. Erre az esetre példa a Pfv.VI.20.343/2018/5. számú ítélet, amelyben a Kúria rámutatott, hogy míg fellebbezési ügyben a gyakorlatát az 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös vélemény és a BH2018. 312.I. szám alatt közzétett döntése, addig a felülvizsgálati eljárásban a BH2018. 203. szám alatti közzétett döntése tükrözi.
- [71] A vizsgált ügyek következő – második – nagyobb csoportját adják azok az ügyek, amelyekben a felek az elsőfokú eljárástól kezdődően a felülvizsgálati eljárásra kiterjedően fenntartják az

előzetes döntéshozatal iránti kérelmüket. A harmadik csoportba tartozó kevesebb ügyben a felek a felülvizsgálati eljárásban terjesztik elő az előzetes döntéshozatal iránti kérelmüket.

[72] A Kúria az előzőek szerinti második és harmadik csoportba tartozó valamennyi ügyben alaptalannak találta a kezdeményezést, annak ellenére, hogy azt minden esetben kiindulópontnak tekintette: a Kúria felülvizsgálati bíróság előterjesztésre köteles bírói fórum. Ezért minden esetben érdemben vizsgálta a kezdeményezés megalapozottságát és jellemzően a kezdeményezés részletességéhez igazodó módon és terjedelemben indokolta az álláspontját. Tekintve, hogy a kérelem alapossága az eljárás felfüggesztését vonja magával, a Kúria mindenkor a felülvizsgálati (fellebbezési) kérelemnek az ügy érdemi részére vonatkozó vizsgálatát megelőzően foglalkozott az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének szükségességével. Ebből következően a vizsgált ügyek többségében a kérelem elutasítása a határozat rendelkező részében is megtalálható. Ellenpélda az egyébként igen részletes indokolást tartalmazó Pfv.V.21.795/2014/5. és Pfv.VI.20.343/2018/5. számú ítélet, amelyeknek a rendelkező része külön nem szól az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező indítvány elutasításáról, illetve az eljárás felfüggesztésének mellőzéséről.

[73] Meg kell említeni, hogy a jogi képviselők személyének azonossága esetében az ugyanolyan tartalmú előterjesztések elutasítására vonatkozó indokolások szó szerint megegyeznek. Ez összhangban van azzal is, hogy a jogvitára alapot adó tényállások többsége is nagyfokú egyezőséget mutat. Az EUB-hez fordulás kérdése polgári és gazdasági ügyekben jellemzően a devizaalapú szerződésekről (kölcson- vagy lízingszerződés) szóló ügyekben vetődik fel, amelyekben a kereseti, majd jogorvoslati kérelmek is azonosságot mutatnak.

[74] A kérelmek egy irányba mutató, azonos teszttel értékelt elbírálása független attól, hogy a Kúriának az adott ügyben – a támadott határozattól függően – ítélettel vagy végzéssel kellett-e döntenie a jogorvoslat tárgyában.

2.2. Közigazgatási ügyek

[75] A felülvizsgálat befogadásáról döntő kúriai végzés egyfajta korlátozott jogorvoslati fórumként az EUMSZ. 267. cikkét alkalmazva arról is dönt, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás elrendelésének feltételei fennállnak-e. A Kúria esetében nem kétséges, hogy az EUMSZ 267. cikke szempontjából olyan bírói fórumnak minősül, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség. Ekként a vonatkozó feltételek fennállta esetén a Kúria az uniós jog alapján (és a fél kérelmétől függetlenül is) uniós jogi kötelezettséggel bír az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése vonatkozásában. Ebből az következik, hogy a

Kúria a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságának körében is köteles az EUMSZ. 267. cikke szerinti feltételeket a vonatkozó esetjog követelményeinek megfelelően tartalmilag és érdemben megvizsgálni: e körben valamifajta felületes, prima facie vagy más hasonló nem teljeskörű vizsgálat jogszerűen nem végezhető.

- [76] A Kúria joggyakorlata az alsóbb bíróságokkal szemben részletes indoklási kötelezettséget vár el az előzetes döntéshozatal kapcsán előterjesztett indítvány elutasítása esetére. Minden esetben hatályon kívül helyezéshez vezet, ha az első fokon eljáró bíróság elutasító döntését (pl. egy tárgyalási jegyzőkönyvbe foglalt végzés formájában) legkésőbb ítéletében nem indokolja. Ennek fényében is nehezen tartható tehát a felülvizsgálati kérelem befogadását megtagadó végzések esetében az érdemi tartalmat nem hordozó azon indoklási módozat, amikor az indoklás lényegében megismétli a döntést és hiányoznak a jogi indokok.
- [77] A vizsgálat eredményeként rögzíthető az is, hogy a kúriai határozatok nem követnek egységes mintázatot az előzetes döntéshozatali eljárás szükségességének indoklása körében. Nincs tehát egy egységes struktúrájú logikai levezetés, ehelyett az egyedi határozatokban a Kúria különböző logikai rendben és struktúrában mutatja be, hogy miért nem tartja szükségesnek az EUB megkeresését.
- [78] A vizsgált ügyekben látható, hogy a Kúria gyakorlata némi bizonytalanságot mutatott abban, hogy a Kp. 117. § (4) bekezdése utolsó mondatában megfogalmazott, „a fél által megjelölt befogadhatósági okhoz a bíróság nincs kötve” rendelkezést úgy kell-e tekinteni, hogy a Kúriának hivatalból is vizsgálati kötelezettsége van minden felülvizsgálati kérelem esetében az előzetes döntéshozatali eljárás szükségessége kérdésében, függetlenül attól, hogy azt a fél milyen részletességgel indokolta meg.
- [79] Több vizsgált végzésben a befogadhatóság azért nem került megállapításra, mert a Kúria elégtelennek értékelte az előzetes döntéshozatal szükségessége miatti befogadás indokolását, és nem került sor arra, hogy a Kúria a hivatalból vizsgálatához kapcsolódó értékelését is elvégezze és megjelenítse döntése indokolásában. Azokban az ügyekben, ahol a megtagadó végzés indokolása arra utal, hogy az EUB gyakorlata kellő útmutatásul szolgál az adott jogvita elbírálására – a vizsgált ügyeket érintően jellemzően az adóperekben jelenik mindez meg – egy kivétellel nem került sor arra, hogy a Kúria feltüntessen legalább egyetlen olyan EUB ítéletet, amely az adott jogértelmezési kérdést már vizsgálta.
- [80] Miközben minden határozat állást foglal az előzetes döntéshozatali eljárás szükségtelenségéről, nem mindegyik hivatkozik az EUMSZ. 267. cikkére (több esetben semmilyen hivatkozás nem szerepel elsődleges uniós jogra, egy ügyben a Kúria a 24 éve hatályon kívül helyezett EGK-Szerződés 177. cikkére hivatkozik.) Az esetek csak egy része hívja fel az előzetes

döntéshozatali eljárás kapcsán kialakult uniós joggyakorlatot, de ezek jelentős része is kizárólag a CILFIT ügy megemlézésére szorítkozik. Ugyanakkor a CILFIT-döntés nagyban eltérő mélységben jelenik meg és nem egységes a CILFIT feltételek kifejtése.

- [81] A Kúria gyakorlata egységes abban, hogy (fellebbezési vagy) felülvizsgálati felülbírálatra alkalmatlannak minősíti az elsőfokú határozatot, ha az előzetes döntéshozatali eljárásra vonatkozó indítványt nem bírálja el és arról nem hoz sem végzést, sem ítéletében arra nem tér ki (Kfv.III.37.826/2014/6 illetve Kfv.IV.37.351/2021/9).
- [82] Irányadónak tekinthető az az álláspont is, hogy az „ügy érdemére kiható érdemi szabálysértés valósul meg, ha az elsőfokú bíróság az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítását legkésőbb az ítéletében nem indokolja meg.”
- [83] Ugyancsak az előzetes döntéshozatali eljárás kapcsán szükséges indoklási kötelezettség megsértése miatt helyezte hatályon kívül az elsőfokon eljáró bíróság ítéletét a Kúria a Kfv.IV.37.780/2021/7. számú ügyben. E kúriai ítélet [44-] [52] bekezdései mindenre kiterjedő részletességgel mutatják be az előzetes döntéshozatal uniós jogi, illetve magyar alkotmányjogi összefüggéseit, figyelemmel a legújabb uniós gyakorlatra is (C-564/19. sz. IS ügy).
- [84] Két esetben a Kúria az eljárás felfüggesztésére vonatkozó végzést az egyik fél fellebbezése nyomán hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új határozat hozatalára utasította, mert – mindkét esetben – úgy ítélte meg, hogy az elsőfokú bíróság a tény és jogazonosság tekintetében hiányosan indokolta végzését (Kfv.VII.37.977/2020/4., Kpkf.IV.39.458/2022/3).
- [85] Két olyan eset merült fel, amelyekben a Kúria indoklásában bizonyos jogi következtetéseket olyan általános tételként fogalmazott meg. Az egyik esetben a Kúria elvi élel rögzítette, hogy „előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére azonnali jogvédelem kapcsán jogszerű lehetőség nincs” (Kpkf.VI.40.257/2021/2). Ez a megállapítás az általánosság szintjén és ilyen kategorikus formában további jogértelmezési nehézségeket jelenthet. Például, ha az azonnali jogvédelem alapjaként az adott fél valamely uniós jogszabályra hivatkozik, mint például az Alapjogi Charta vagy valamely konkrét uniós másodlagos jogforrás, amik saját maguk rendelkeznek valamifajta azonnali jogvédelemről (vagy azzal összevethető intézményről), az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése elviekben akár azonnali jogvédelemről szóló eljárásban is felvethető.
- [86] A másik ügyben (Kfv.VII.37.977/2020/4). a felperes számtalan uniós jogszabály sérelmét hívta fel (melyeket a kúriai ítélet 17. bekezdése felsorol) és főként arra hivatkozott, hogy az alkalmazott magyar jogszabályok az uniós joggal és az európai bíróság gyakorlatával nem állnak összhangban. Az érintett társadalombiztosítási határozat jogszerűségéről a nemzeti jog alapján kellett döntenie, de a kérdés éppen a nemzeti jog alkalmazhatósága volt az esetleges

uniós joggal való összeütközés kapcsán. Erre tekintettel nem pontos az a kúriai megfogalmazás, hogy „a nemzeti jog értelmezése azonban nem az Európai Bíróság hatáskörébe tartozik”. Ez a kategorikus kijelentés téves jövőbeli jogértelmezésre és hivatkozásokra adhat alapot, hiszen az összevetendő két joganyag képletéből a hangsúlyt az egyik oldalra helyezi. A nemzeti jog értelmezése kétségtelenül a nemzeti bíróságok feladata, azonban a nemzeti jogot az alkalmazandó uniós jog fényében kell értelmezni, az uniós jog tartalmának helyes megállapítása pedig – kétség esetén – előzetes döntéshozatal útján tisztázandó.

[87] A vizsgált közigazgatási határozatokból az indokolás részletessége és meggyőző ereje szempontjából kiemelkedik a Kfv.IV.37.351/2021/09. számú végzés (melyben a Kúria a legújabb uniós esetjogra hivatkozva és magyar alkotmányjogi szempontból is megvilágítva rögzíti az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elutasítása tekintetében a teljeskörű indoklása kötelezettséget), a Kfv.VII.38.167/2021/15. számú részítélet (melyben a Kúria annak ellenére ad egyértelmű és részletes indokolást az előzetes döntéshozatal szükségtelenségéről, hogy a felperes csak felvetette az előzetes döntéshozatali eljárás lehetőségét) illetve a Kpkf.II.39.090/2022/4. számú végzés (melyben a Kúria részletesen mutatja be az uniós jog érintettségének hiányát és erre tekintettel az előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazhatatlanságát az adott ügy tényei között) emelhető ki. Ezekben a Kúria példaértékű alaposággal vette végig a lehetséges uniós jogi relevanciát és vezette le dogmatikai és nyelvi tisztasággal, valamint nagy meggyőző erővel, hogy előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére nincsen szükség.

3. Előterjesztési kötelezettség és a tagállami kárfelelősség összefüggései

[88] Ismert tény, hogy az EUB a C-6/90. sz. Francovich-ügyben 1991-ben hozott ítéletével kezdődő joggyakorlatában folyamatosan kidolgozta a tagállamok mindhárom hatalmi ága kártérítési felelősségének alapjait az uniós jog felrható megsértésével magánszemélyeknek okozott kárért. E fejlődési folyamatban utoljára, 2003. szeptember 30-án a C-224/01.sz. Köbler-ügyben a tagállami bíróságok kártérítési felelősségét állapította meg. Ezen ítéletében az EUB négy feltételt írt elő annak vizsgálatához, hogy tagállami bíróság uniós jogba ütköző ítélete mikor szolgálhat kártérítés alapjául. E szerint a kérdéses jogsértés végső fokon ítélkező bíróság határozatából ered, a megsértett jogszabály a magánszemély részére jogokat állapít meg, a jogsértés kellően súlyos, végül közvetlen ok-okozati összefüggés áll fenn az államot terhelő kötelezettség megsértése és a károsult fél által elszenvedett kár között.

[89] E feltételek közül a gyakorlat számára a legtöbb kérdést annak vizsgálata veti fel, hogy mikor

minősül egy konkrét ítéletben a jogsértés kellően súlyosnak. Ehhez az EUB a Köbler ítéletben csak annyit mondott, hogy ilyenek a nyilvánvaló jogsértés minősül.

- [90] A tagállamok uniós jogi jogsértéséért való kártérítési felelősségét a jogirodalom⁴⁴ azért tartja fontosnak, mert az EUB előtt indítható kötelezettségszegési eljárás mellett a kártérítési perek biztosíthatják azt a célt, hogy az uniós jogi kötelezettségeiket a tagállamok teljesítsék és ezáltal az EU joga mindenhol egységesen érvényesüljön. Az EUB 2015. szeptember 9-én a C-160/14.sz. da Silva és társai kontra Portugália ügyben hozott ítéletében tovább vizsgálta ezt a kérdéskört és pontosította a kártérítési felelősség alapjait.
- [91] Azáltal, hogy az EUB 2021-ben kifejezetten kimondta, hogy az előzetes döntéshozatali indítvány elutasításának nem megfelelő indokolása megvalósítja a Charta 47. cikkének sérelmét, egy jelentős akadály hárult el a tagállami kártérítési felelősség elvének érvényesítése elől is.
- [92] Az új ítélkezési gyakorlat ugyanis azzal jár, hogy az előzetes döntéshozatali indítvány elutasításának nem megfelelő indokolása önmagában megvalósítja a jogalanyok számára jogot biztosító norma megsértését, és nem szükséges – a korábbi ítélkezési gyakorlattal ellentétben – a vonatkozó anyagi jogi norma megsértésének a vizsgálata. Ez kétségkívül megkönnyíti a kártérítési igényt benyújtó peres felek dolgát, ugyanakkor két további feltétel igazolása továbbra is szükséges.
- [93] Az egyik feltétel az elszenvedett kár és a jogsértés közötti okozati összefüggés bizonyítása. A tisztességes eljárás követelményének – azaz az indokolási kötelezettségnek – a megsértése önmagában, az anyagi norma megsértéséből adódó téves ítélet nélkül nem okoz anyagi kárt a peres félnek. Ebből adódóan kártérítéshez csak akkor juthat a fél, ha, egyrészt az előterjesztési kötelezettség megsértése az anyagi norma megsértésével is együtt jár, vagy, másrészt, ha az EUB elismeri, hogy a nemvagyoni kár is kártérítés alapjául szolgálhat. Az EUB ítélkezési gyakorlatának fejlődési iránya alapján – ami az EJEB ítélkezési gyakorlatához közeledik⁴⁵ – a nemvagyoni kár megtérítése kötelezettségének kifejezett kimondása nem sokáig várat magára, különösen, mivel azt más, a tagállami kártérítési felelősségtől eltérő kontextusban már többször is elismerte az EUB.⁴⁶

⁴⁴ lásd többek között: Kecskés László: EU-jog és jogharmonizáció. Hvgorac, 2003, Budapest; 442-480. o.

⁴⁵ Lásd 2010. december 22-i DEB-ítélet, C-279/09, EU:C:2010:811, 35. pont; 2006. május 2-i Eurofood IFSC ítélet, C-341/04, EU:C:2006:281, 65. pont; 2010. október 5-i McB ítélet, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53. pont, 2016. június 30-i Toma és Biroul Executorului Judecătoresc Horațiu-Vasile Cruduleci ítélet, C-205/15, EU:C:2016:499, 41. pont.

⁴⁶ Lásd e tekintetben: 2015. április 29-i Staelen kontra ombudsman ítélet, T-217/11, EU:T:2015:238, 269. és 293. pont; 2017. április 4-i Európai ombudsman kontra Staelen ítélet, C-337/15 P, EU:C:2017:256, 127–131. pont; 2015. január 6-i Kendrion kontra Bíróság végzés, T-479/14, EU:T:2015:2, 121–135. pont; 2017. január 10-i Gascogne Sack Deutschland és Gascogne kontra Európai Unió ítélet, T-577/14, EU:T:2017, 78–81. pont; 2018.

- [94] A második bizonyítani szükséges feltétel a kellően súlyos jogsértés. Azt, hogy az előterjesztés iránti indítvány elutasítása esetén az indokolási kötelezettség megsértése mikor kellően súlyos, még tisztázni kell az EUB-nak.⁴⁷ A *Conorzio Italian Management*-ítéletről egyelőre csak az következik, hogy – az EJEK által az utóbbi időben alkalmazott előírásokhoz hasonlóan – a bíróságnak egyértelműen meg kell jelölnie, hogy a három közül melyik *Cilfit*-kivételre támaszkodik. Ez nyilvánvalóan egy minimumkövetelmény, amit egyelőre nem tűnik nehéznek teljesíteni, ám várható, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata szigorodni fog, és hogy e Bíróság nem fog megelégedni a *Cilfit*-kivételekre való pusztán formai utalás meglétének ellenőrzésével, hanem a *Cilfit*-kritériumok alkalmazásának tartalmi helyességét is vizsgálja a jövőben.
- [95] Mindezek alapján az előterjesztési indítvány elutasítása esetén az indítvány figyelembe nem vétele, vagy az elutasító döntés indokolásának teljes hiánya, illetve az alkalmazott *Cilfit*-kivétel meg nem jelölése a kártérítési kötelezettséget adott esetben megvalósítani képes kellően súlyos jogsértést valósít meg már a jelenlegi ítélkezési gyakorlat alapján is.
- [96] A joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta az előterjesztési kötelezettség és a tagállami kárfelelősség összefüggésével kapcsolatos magyar bírósági gyakorlatot, amelynek keretében öt kúriai mellett kilenc ítélőtáblai határozatot tekintett át. A határozatok alacsony száma illeszkedik a többi uniós tagállam bírósági gyakorlatához: a *Köbler*-ítélet 2003-as kihirdetése óta a 27(28) tagállamban az uniós jog tagállami bíróság általi megsértése miatt kártérítési felelősség megállapítására csak elvétve, kevesebb, mint tíz alkalommal került sor.⁴⁸
- [97] Ezek a más tagállamokban meghozott ítéletek mind speciális körülmények között születtek: egyrészt olyan ügyekben, amelyekben az EUB előzetesen kifejezetten megállapította az uniós jog megsértését,⁴⁹ másrészt olyan eljárásban, amelyben az uniós jog megsértése a bírói szerv mellett a tagállami jogalkotónak és/vagy közigazgatási hatóságnak is betudható volt,⁵⁰ harmadrészt olyan kifejezetten rugalmas jogrendszerben, amelyben mérlegelési jogkörénél

december 13-i Európai Unió kontra Gascogne Sack Deutschland és Gascogne ítélet, C-138/17 P és C-146/17 P, EU:C:2018:1013, 61–62. pont; 2018. december 13-i Európai Unió kontra Kendrion ítélet, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, 106–113. pont.

⁴⁷ Más kontextusban lásd: 2011. november 17-i Gaydarov ítélet, C-430/10, EU:C:2011:749, 41. pont; 2012. november 22-i MM ítélet, C-277/11, EU:C:2012:744, 88. pont; 2012. szeptember 6-i Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 52–60. pont; 2013. június 4-i ZZ ítélet, C-300/11, EU:C:2013:363, 65. és 69. pont; 2014. október 23-i flyLAL-Lithuanian Airlines AS ítélet, C-302/13, EU:C:2014:2319, 51–52. pont.

⁴⁸ E kérdéstről bővebben lásd: Varga Zsófia: „The Application of the Köbler Doctrine by Member State courts”, *ELTE Law Journal* 2 (2016): 71–91; *The Effectiveness of the Köbler Liability in National Courts. Volume 6 in the series EU Law in the Member States*, Oxford, Hart Publishing (2020) és „Why is the Köbler-Principle Not Applied in Practice?” *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 6 (2016): 984–1008.

⁴⁹ E tekintetben lásd az olasz Tribunale di Genova 2009. március 31-i végzését, amely az EUB 2006. június 1-jei Traghetti del Mediterraneo ítélet (C-173/03, EU:C:2006:391) alapjául szolgáló ügyben született.

⁵⁰ Lásd a finn Korkein oikeus 2013. július 5-i döntését és a bolgár Apelativen sad – Burgas 2016. április 26-i döntését.

fogva dönthetett az állami szerv a kártérítés megítéléséről,⁵¹ negyedrészt pedig olyan ügyekben, amelyekben az alsóbb fokon eljáró bíróság által kártérítési felelősséget megállapító ítéletet a jogorvoslati eljárásban végül nem hagyták jóvá.⁵²

- [98] A Kúria Mfv.III.10.185/2019. lajstromszámú ügyében a felülvizsgálati kérelem indokai között szerepelt, hogy a bíróság kötelezettsége elmulasztásáért a Francovich, Köbler és Traghetti ügyekben kialakított EUB gyakorlat értelmében a tagállam kártérítési felelőssége is megállapítható, de ez csak az adott ügyben előterjesztett (és alaptalannak talált) előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelem nyomatékosító indoka volt, nem a kereset alapja.
- [99] Az ún. Repcevirág ügyben (Kúria Pfv.III.22.112/2012/13.) belföldi eljárásban ugyancsak nem merült fel az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének elmulasztásával okozott kár megtérítése iránti igény. A panaszos emiatt a Magyar Állammal szemben az EJEB előtt érvényesített igényt, ami nem minősült alaposnak.
- [100] A Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.22.234/2013/8. számú ügyben a kártérítési felelősség annak okán nem vizsgálta a bíróság, hogy az alapügyben azért nem volt sem szükség, sem lehetőség előzetes döntéshozatal kezdeményezésére, mivel az az uniós tagságunk előtti tényállású fogyasztóvédelmi ügy volt.
- [101] A Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.282/2017/5. ügyszámú határozatába – egyebek mellett – annak okán nem találta megalapozottnak az alperesi bíróság kártérítési felelősségét megalapozottnak, mivel a felperes által indítványozott előzetes döntéshozatali eljárásra feltenni indítványozott kérdések arra irányultak, hogy az EUB az alperesi bíróság előtt folyamatban volt jogvita lényegéről foglaljon állást, amely a jelen kártérítési per eldöntése szempontjából relevanciával nem rendelkezik, így az indítványt el kellett utasítani.
- [102] A Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.684/2016/4. ügyszámú ítéletében – elvi éllel – úgy foglalt állást, hogy a tagállam köteles megtéríteni a magánszemélyeknek okozott olyan károkat, amelyek a közösségi jog felróható megsértéséből erednek, akkor is alkalmazandó, ha a jogsértés a végső fokon ítélező bíróság határozatából ered.
- [103] Az ítéltábla indokolása értelmében arra tekintettel nem volt jogellenes az alperes magatartása (az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének elmulasztása), mivel az ügyben felmerült közösségi jog értelmezésére vonatkozó kérdésekben az Európai Bíróság már állást foglalt. Ilyen esetben ugyanazon kérdések tekintetében nem állnak fenn az előzetes

⁵¹ Lásd a svéd Justitiekanslern 2009. április 6-i döntését.

⁵² Lásd a portugál Tribunal da Relacao de Guimaraes 2009. április 23-i ítéletét és a francia Cour d'appel de Paris, 2015. május 6-i ítéletét.

döntéshozatali eljárás kezdeményezésének a feltételei [EBH2006. 1433]. Továbbá a sérelmezett közigazgatási perben a bizonyítás körében nem merülhet fel olyan ellentmondás, amelyet a EUB-nek kellene feloldania.

[104] A megvizsgált magyar bírósági határozatok is azt támasztották alá, hogy az ilyen keresetek elutasításának leggyakoribb indoka, hogy a felperes nem tudta bizonyítani a végső fokon eljáró bíróság által elkövetett nyilvánvalóan súlyos jogsértés tényét, tekintettel a bíróság jogalkalmazó tevékenységének sajátosságaira és a Cilfit-kivételek szubjektív jellegére.

IV. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének mérlegelési szempontjai

[105] A joggyakorlat elemzés keretei között igyekeztünk azt is feltárni, amit aktavizsgálattal nem lehetett: milyen szempontokat mérlegelnek a bírák az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése, vagy elutasítása esetén, hogyan tájékozódnak, milyen ismereteik vannak erről az eljárásról. Ennek érdekében kérdőíves felmérést végeztünk a coospace felületen, amely kérdőív két részre osztható. Az első 12 kérdés azt járta körbe, hogy miért nem kezdeményeztek a bírák előzetes döntéshozatali eljárást, mik voltak az erre irányuló indítványok elutasításának okai. A 13-22. kérdésekkel azt igyekeztünk feltárni, hogy milyen ismereteik vannak a bírácoknak erről az eljárásról, mi jelente segítséget nekik a jövőben az erre irányuló indítványok elbírálásához.

[106] A kérdőívet összesen 493 bíró töltötte ki, ami a teljes bírói létszámhoz viszonyítva kifejezetten magas, ezért a felmérés eredménye reprezentatívnak mondható. Fontos kiemelni, hogy a részvétel teljes mértékben önkéntes volt, így az összlétszám még inkább kiemelkedő. A résztvevő bírák az egyes ügyszakok létszámának arányához közelítve töltötték ki a kérdőívet (polgári-gazdasági 44 %, büntető 42 %, közigazgatási 8%, munkaügy 5%).

[107] Mivel a részvétel önkéntes volt, semmilyen módon nem lehetett befolyásolni azt, hogy a bírói karból a szolgálati évek alapján kik vesznek abban részt. A kitöltők 48%-a több mint 20 éves, 26 %-uk pedig 11-20 év közötti bírói tapasztalattal rendelkezik. Ezt a két százalékos eredményt összeadva (74 %) kijelenthető, hogy a magyar bírói kar legtapasztaltabb tagjai töltötték ezt ki.

[108] Az első kérdéscsoporttal azt kívántuk felmérni, hogy kezdeményeztek-e már ilyen eljárást a bírák vagy sem. 65 %-uk úgy válaszolt, hogy még egyetlen esetben sem került erre sor, 24 %-uk kevesebb mint 10 ügyben, 8 % 11-30 ügyben fordult már az EUB-hez. Érdeemes ehhez az eredményhez hozzávenni a 7. kérdésre adott választ, amely szerint a kezdeményezések 86 %-a

hivatalból történt. Ez kiugróan magas százaléknak mondható, és részben megegyezik az aktavizsgálat során szerzett tapasztalatokkal. Úgy tűnik, hogy a bírák inkább saját maguk jutnak el az eljárás kezdeményezésének szükségességéhez és kevésbé győzik meg őket erről a felek indítványai.

[109] A bírói gyakorlatban ismert és elfogadott eljárásjogi megoldás, hogy a bíróságok más bíróság által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásra figyelemmel függesztik fel saját tárgyalásukat. Az erre irányuló kérdés (hány ügyben függesztette fel a tárgyalást ilyen esetben) némileg meglepő eredményt hozott, a válaszadók 63 %-a nyilatkozott úgy, hogy erre még egyetlen esetben sem került sor. 21 % úgy, hogy kevesebb mint 10 ügyben alkalmazta ezt, 5 % 11-30 ügyben és 2 % pedig több mint 30 ügyben.

[110] A 12. kérdéssel azt kívántuk felmérni, hogy a bírák az eljárás melyik fázisában vizsgálják az EU jog alkalmazásának szükségességét. Bár erre 26% nem válaszolt, 34% azt jelölte meg, hogy ezt az eljárás legelején, hivatalból vizsgálja, és 27% nyilatkozott úgy, hogy csak erre irányuló kérelem esetén vizsgálja meg ezt a kérdést. Ez az adat utal arra, hogy a bírák legalább egyharmada ismeri és alkalmazza az uniós jog közvetlen hatályának és elsődlegességének elveit.

[111] A 6. és a 11. kérdések a felek indítványainak tartalmára, az abban megfogalmazott jogkérdésekre, valamint arra irányultak, hogy milyen indokok vezettek az indítvány elutasításához. A válaszadók szerint az indítványok legnagyobb százalékban az EU-jog magyar jog egymáshoz való viszonyára, értelmezésére irányult (24 %), ezt követte az uniós jog értelmezése (13%) az előző kettő vegyesen (10 %), az EUB ítélet értelmezését pedig a felek indítványai közül 5 % kérte. Ez az eredmény nagyjából igazodik az aktavizsgálat során feltártakhoz, valamint a kezdeményező végzésben megfogalmazott kérdések összetételéhez is.

[112] A válaszadók 57 %-a nem jelölte meg, hogy végül milyen okból nem tartotta szükségesnek az EUB-hez fordulást. Az érdemi válaszok közül legnagyobb arányban az szerepelt, hogy az EUB kialakult joggyakorlatára figyelemmel nem volt erre szükség (19 %), ezt követte az a válasz, hogy a jogvita eldöntéséhez nem szükséges a konkrét uniós jogi norma alkalmazása (16 %). Mindkét lehetséges elutasítási ok megfelel az EUB vonatkozó joggyakorlatában kifejtetteknek.

[113] A kérdőív második fele a bírák vonatkozó tudását, ismereteit és igényeit igyekezett felmérni. A 13. kérdés arra irányult, hogy milyen forrásokból tájékozódnak az EU-jog kapcsán. Kiemelkedően sokan jelölték meg a bírósági képzéseket (69 %), ezt követte a kollégákkal való konzultáció (57 %). A válaszadók több mint fele jelölte meg a BH, anonim határozatok tárát (51 %) és a kommentárokat szakcikkeket (51 %) is. Nem sokkal maradt el az EUB honlapja (49 %), ezt követte az Európai Jogi Szaktanácsadói Hálózat (EJSZH) kpintra felülete (38 %).

Nem bíróság által szervezett konferenciákon 30%, egyetemi képzéseken 8% tájékozódik. Ez jól mutatja, hogy a bírák részéről kiemelkedő igény van az EU-jog kapcsán a központi bírósági képzésekre, amely mellett a leghatékonyabbnak tartott tájékozódás a kollégákkal történő konzultáció.

[114] A bírák 71 %-a válaszolta azt, hogy a jövőben segítséget jelentene nekik egy összesített tudástár közzététele ezen eljárással kapcsolatban. A szöveges válaszok között szerepelt, hogy ebben azokat az EUB ítéleteket, kúriai határozatokat, rövid magyarázó leírásokat szeretnék együtt látni, amelyek gyors és hatékony segítséget tudnának nyújtani nekik az előzetes döntéshozatali eljárással kapcsolatos kérdéseikben. A bírák 27 %-a javasolt további képzést is, elsősorban olyan gyakorlatorientált, interaktív beszélgetéseket, ahol konkrét ügyek kapcsán tehetik fel konkrét kérdéseiket, vitathatják meg azokat az ilyen ügyekben tapasztalt bíró kollégák segítségével.

[115] Ismert tény, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével kapcsolatban a nemzeti bíró semmilyen szempontból nem befolyásolható, utasítható. A nem végső fokon eljáró bírának kizárólagos mérlegelési joga van abban, hogy az előttük folyamatban lévő jogvita eldöntéséhez szükségesnek tartják-e az EUB-hez fordulást. Ebből is következik, hogy az általuk feltett kérdéseket, kezdeményező végzésük indokolását sem lehet semmilyen előzetes szakmai kontrollnak alávetni. A magyar igazságszolgáltatási rendszeren belül működő, közel 90 bírót és bírósági titkárt foglalkoztató EJSZH tagjai megbízásukat azért kapják, hogy a nem szaktanácsadó bírók és titkárok – önkéntes alapon, ha ennek szükségét érzik – szakmai segítséget kérhessenek tőlük EU-relációjú kérdéseikben. A 18. kérdés arra irányult, hogy a bírák az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése körében, végzésük megszövegezésében igénybe vették-e az EJSZH szakmai segítségét. Erre a kérdésre 45% nem válaszolt, 8 % igennel, 47 % nemmel utalt vissza. Az igenek között (a szöveges válaszok alapján) többen maguk is szaktanácsadók voltak, vagy olyan tanácsban jártak el, amelynek szaktanácsadó bíró is tagja volt. Természetesen nem kötelező a szaktanácsadókkal való konzultáció, ennek az önkéntes lehetőségnek az igénybevétele azonban növelheti a kezdeményező végzés szakmaiságát, elősegítve azt, hogy az EUB jobban megértse a feltett kérdéseket és így az adott válaszok is hatékonyabb segítséget nyújtsanak a kezdeményező bíróságnak.

[116] Az aktavizsgálat során is kiderült, hogy nincs egységes joggyakorlat abban, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének elutasítására külön végzésben vagy az ügy érdemében hozott határozatban kerül-e sor. Erre a kérdésre a bírák 67 %-a nem válaszolt, külön végzésben 5 %-uk, az ügy érdemében hozott határozatban 19 %-uk hozott már döntést.

[117] A kérdőív 20. kérdése arra irányult, hogy a kezdeményező végzés ellen – annak kizártsága

ellenére – terjesztettek-e elő a felek bármilyen jogorvoslati kérelmet. A válaszadóknak csak 4%-a jelezte azt, hogy az ő ügyében ilyen előfordult, a szöveges válaszok közül kiderült, hogy erre szinte mindig az ügy érdemében hozott határozat ellen benyújtott jogorvoslati kérelemben történt hivatkozás.

[118] Összességében a kérdőíves felmérés eredményei alapján elmondható, hogy az az indítványok elutasításával kapcsolatban megerősíti az aktavizsgálat eredményét, egyúttal ösztönzőleg hat a bírák továbbképzésének folytatása felé. Indokoltnak tűnik kifejezetten az előzetes döntéshozatali eljárás EU jogi, eljárásjogi összefüggéseiről, kérdéseiről ügyszakspecifikusan további gyakorlatorientált képzéseket tartani. Ez tűnik a leghatékonyabb módszernek arra, hogy a jövőben még magasabb szakmai színvonalon megfogalmazott kezdeményező végzések kerüljenek az EUB-hoz.

[119] Érdemes végig gondolni azt is, hogy az igazságszolgáltatás különböző szintjein felhalmozott gyakorlati tudást, tapasztalatot hogyan, milyen formában lehetne összefoglalni egy központi tudástárban, elérhetővé téve azt a bírák számára.

Következtetések

[120] Az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének száma regionális összehasonlításban kiemelkedő, az ügyszakok között – azok EU-jogi relációjára figyelemmel – kiegyensúlyozottnak mondható. Ezt a kedvező képet árnyalja, hogy földrajzilag a kezdeményezések eloszlása jelentős eltéréseket mutat, több törvényszék illetékességi területéről még egyáltalán nem került sor ilyen eljárás kezdeményezésére az elmúlt közel két évtizedben.

[121] Szintén kedvezőnek mondható a magyar bíróságok és az EUB kapcsolata több szempontból is. A nem érdemi határozatok (visszautasítások) aránya elenyésző az érdemi döntésekhez képest, és a feltett kérdések teljes átfogalmazása sem gyakori jelenség. Az EUB ugyanakkor csak az esetek kisebbik felében követi a magyar bíróság által kifejtett jogi álláspontot, ami arra utal, hogy a bírák nem tudják minden esetben az EUB jogértelmezési módszereihez igazodva megfogalmazni kérdéseiket és érveiket.

[122] A bírák nagyobb arányban kezdeményeznek hivatalból és nem kérelemre ilyen eljárást, ami arra utal, hogy a legtöbb esetben felismerik az adott jogvita EU-jogi érintettségét. Javítani szükséges ugyanakkor a kezdeményező végzések rendelkező része és indokolása

megfogalmazásának gyakorlatán. Arra kell törekedni, hogy a rendelkező részben feltett kérdések rövidek, önmagukban is megválaszolhatók legyenek, az indokolás terjedelme pedig ne haladja meg a 15 oldalt.

[123] A Kúria még nem válaszolta meg azt a kérdést, hogy a jogegységi panasz eljárásra tekintettel hogyan alakul az előterjesztési kötelezettség kérdése. Ez érintheti az 1/2009. (VI. 24.) PK-KK közös véleményt és ezzel összefüggésben az 1/2021. (VII. 12.) PK véleményt, és kihatással van a kezdeményező indítványokat elutasító végzések indokolására is.

[124] Az elutasítás indokolása garanciális kérdés, ami az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdésében és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében is biztosított tisztességes eljáráshoz való jog része. Ezzel kapcsolatban mind formailag, mind tartalmilag lényeges eltérések tapasztalhatók a közigazgatási és a polgári ügyszakban egyaránt. Az elutasításnak legkésőbb az ügy érdemében hozott döntés rendelkező részében önállóan is meg kell jelennie.

[125] Azt elutasítás indokolásához célszerű „vonalvezetőként” egy egységes szempontrendszer kidolgozása. Ilyen lehetne például: (i) a felek által hivatkozott vagy egyébként az alsóbb fokon eljáró bíróságok által alkalmazott vagy alkalmazandónak nem tartott, de ilyenként mérlegelt uniós rendelkezések bemutatása az ügy tényeinek fényében; (ii) a felmerülő esetleges értelmezési kérdéseknek és azok kihatásainak bemutatása az uniós jog relevanciájára az ügy tényeinek fényében; mindezek alapján (iii) a CILFIT kivételi szabályok alkalmazhatóságának áttekintése és értékelése; és végül (iv) konklúzió, hogy előterjesztési kötelezettség fennáll-e. A CILFIT kivételi feltételeket célszerű lenne egységesen hivatkozni.

[126] Az okszerű és szakszerű előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezése érdekében szükségesnek tartjuk, hogy a Magyar Igazságügyi Akadémia szervezésében és keretei között egynapos, ügyszakspecifikus képzés legyen a bírák számára az ilyen eljárások legfontosabb gyakorlati kérdései tekintetében. Az általunk megvizsgált ügyekből az az egyértelmű következtetés vonható le, hogy az eddig kezdeményezett eljárások csak néhány bírósághoz köthetők.

[127] Megfontolásra ajánljuk a Kúria kollégiumai által közösen meghozott kollégiumi vélemény elfogadását az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése, valamint a felek erre irányuló indítványa elbírálásának egységes joggyakorlata érdekében. Következtetéseinkben számos eljárásjogi szempontot fogalmaztunk meg, amelyek ennek a közös kollégiumi véleménynek az alapját képezhetik.

Budapest, 2023. november 3.

Dr. Osztovits András
a joggyakorlat-elemző csoport vezetője

A Kúria Büntető-, Polgári-, Közigazgatási Kollégiumai 2024. június 3-i összevont ülésükön a joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét megvitatták és annak következtetéseivel egyhangúlag egyetértettek.

Budapest, 2024. június 19.

Dr. Osztovits András
a joggyakorlat-elemző csoport vezetője

I. sz. melléklet: Kérdőívek

ADATLAP

***AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI ELJÁRÁS KEZDEMÉNYEZÉSÉNEK
GYAKORLATÁT VIZSGÁLÓ JOGGYAKORLAT-ELEMZÉSHEZ***

Kezdeményező bíróság:

Kezdeményező végzés (ügy)száma:

Kezdeményező végzés kelte:

EUB határozat száma:

EU határozat kelte:

1. A kezdeményezés a fél kérelmére vagy hivatalból történt?	
1. kérelemre	2. hivatalból

2. Ha kérelemre, a végzésben feltett kérdések a fél által megfogalmazott kérdésekkel		
1. teljes mértékben megegyeztek	2. csak részben egyeztek meg	3. teljesen eltértek

3. A kezdeményező végzés rendelkező részében feltett kérdések				
1. uniós jogforrás értelmezésére	2. uniós jogforrás/magyar jogforrás egymáshoz való értelmezésére	3. EUB ítéletének értelmezésére	4. az 1-2. pontok együttesen	5. az 1-2-3. pontok együttesen

4. A kezdeményező végzés rendelkező részében feltett kérdések (vagy azok közül legalább egy) a magyar felsőbb bírósági/kúrai joggyakorlattól kíván

eltérni/továbbfejleszteni:	
1. igen	2. nem

5. A kezdeményező bíróság kifejtette-e a végzésben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adandó válaszokra vonatkozó álláspontját is?⁵³			
1. igen		2. nem	
Ha igen, az EUB a határozatában a kezdeményező bíróság álláspontját:			
1. teljes mértékben követte	2. nagyobb részt követte	3. kisebb részt követte	4. teljesen eltért attól

6. Az indokolás részletessége⁵⁴				
1. Nagyon részletes	2. Részletes	3. Kielégítően részletes	4. Kevésbé részletes	5. Egyáltalán nem részletes

7. A kérdések megfogalmazása a végzésben
1. konkrétan megjelölt uniós jogszabályhely értelmezését kéri
2. konkrétan megjelölt uniós alapelv értelmezését kéri (ha egy kérdésen belül szerepel az uniós alapelv és az uniós jogszabályhely, úgy az az 1. pontnak minősül)
3. konkrétan megjelölt EUB határozat értelmezését kéri
4. a kérdésekben csak körülírás szerepel, konkrét uniós jogszabályhely (alapelv, EUB határozat) nélkül
5. konkrétan megjelölt uniós jogszabályhely érvényességének vizsgálatát kéri

⁵³ „AJÁNLÁSOK a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan ((2019/C 380/01))” (a továbbiakban: Ajánlás) 18. pont

⁵⁴ Ajánlás 16. pont

8. Indítványozta-e a magyar bíróság a sürgősségi eljárást?⁵⁵	
1. igen	2. nem
Elrendelésre került-e?	
1. igen	2. nem
Ha nem, az elutasítás oka:	
1. formai hiányosság	2. tartalmi indok

9. Kért-e a magyar bíróság a gyorsított eljárást?⁵⁶	
1. igen	2. nem
Elrendelésre került-e?	
1. igen	2. nem
Ha nem, az elutasítás oka:	
1. formai hiányosság	2. tartalmi indok

10. Az EUB a kezdeményező végzés kérdéseiből		
1. mindegyiket megválaszolta	2. többségét megválaszolta azok átfogalmazása nélkül	3. többségét megválaszolta, azokat átfogalmazva

11. Az EUB döntését a kezdeményező bíróság az ügy érdemében hozott határozatában			
1. teljes mértékben követte	2. csak részben követte és az eltérést megindokolta	3. csak részben követte és az eltérést nem indokolta	4. teljes mértékben eltért

12. Az EUB ítéletének utóélete			
1.	2.	3.	4. a magyar

⁵⁵ Ajánlás 35-39. pont

⁵⁶ Ajánlás 34. pont, 37-39. pont

nem változtatott a már kialakult magyar bírósági joggyakorlatán	lényeges változást hozott a magyar bírósági joggyakorlatban	magyar jogszabály módosítását is eredményezte	joggyakorlaton és jogalkotáson túlmutató, európai jelentőségű döntés
---	---	---	--

I. A vizsgáló észrevételei, javaslatai, összegző megállapításai

Kelt.:

.....

vizsgáló

Kérdőív

„Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének gyakorlata” tárgykorú joggyakorlat-elemző csoport vizsgálatához

1. kérdés **Ügyszak megjelölése:**

1. polgári-gazdasági
2. büntető
3. munkaügy
4. közigazgatási

2. kérdés **Jelenlegi bírói beosztásom helye:**

(legördülő válaszadás: törvényszékek, ítéltáblák, Kúria közül lehet választani)

3. kérdés **Bírói beosztásom időtartama:**

- Válaszok:
1. 0-3 év
 2. 4-10 év
 3. 11-20 év
 4. több, mint 20 év

4. kérdés **Hány ügyben indítványozták már Önnél, hogy kezdeményezzen előzetes döntéshozatali eljárást az Európai Unió Bíróságánál?**

- Válaszok:
1. 0 ügyben
 2. kevesebb, mint 10 ügyben
 3. 11-30 ügyben
 4. több, mint 30 ügyben

5. kérdés **Ebből hány kérelmet utasított el?**

- Válaszok:
1. mindent elutasítottam
 2. kezdeményeztem legalább 1 ügyben előzetes döntéshozatali eljárást

6. kérdés **Mire vonatkozott a fél kérelme? (Több válasz is megjelölhető. Kérjük jelölje válaszait zöld pipa és piros X jelölésével!)**

1. Uniós jogforrás értelmezésére

- Válaszok:
1. igen
 2. nem

2. Az Uniós jogforrás/magyar jogforrás egymáshoz való értelmezésére

- Válaszok:
1. igen
 2. nem

3. EUB ítéletének értelmezésére

- Válaszok:
1. igen

2. nem

4. az 1-2. pontok együttesen

Válaszok: 1. igen

2. nem

5. az 1-2-3. pontok együttesen

Válaszok: 1. igen

2. nem

6. uniós jogforrás érvényességének vizsgálatára

Válaszok: 1. igen

2. nem

7. kérdés **Hivatalból hány ügyben kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárást?**

Válaszok: 1. 0 ügyben

2. kevesebb, mint 10 ügyben

3. 11-30 ügyben

4. több, mint 30 ügyben

8. kérdés **Kérelemre hány ügyben kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárást?**

Válaszok: 1. 0 ügyben

2. kevesebb, mint 10 ügyben

3. 11-30 ügyben

4. több, mint 30 ügyben

9. kérdés **Hány ügyben függesztette fel a tárgyalást (eljárást) más bíróság által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig?**

Válaszok: 1. 0 ügyben

2. kevesebb, mint 10 ügyben

3. 11-30 ügyben

4. több, mint 30 ügyben

10. kérdés **Mi volt a felfüggesztésre okot adó előzetes döntéshozatali eljárás ügyszáma?**

Válasz: (Szabad szavas kitöltés)

11. kérdés **Ha az adott ügyben felmerült, de mégsem került sor előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére, mely okból nem tartotta szükségesnek az Európai Unió Bíróságához fordulást?**

Válaszok: 1. a jogvita eldöntéséhez nem szükséges a konkrét uniós jogi norma alkalmazása

2. az EUB-nak kialakult joggyakorlata van a konkrét uniós jogi norma értelmezéséről

3. egyéb

12. kérdés **Milyen tényezők alapján, az eljárás melyik fázisában vizsgálja az egyes ügyekben az EU jog alkalmazásának szükségességét?**

- Válaszok: 1. az eljárás elején megvizsgálom hivatalból
2. csak erre irányuló kérelem esetén vizsgálom
3. egyéb

13. kérdés **Milyen forrásokból tájékozódik az EU jog kapcsán? (Több válasz is megjelölhető. Kérjük jelölje válaszait zöld pipa és piros X jelölésével!)**

1. BH, anonim határozatok tára

- Válaszok: 1. igen
2. nem

2. birosag.hu

- Válaszok: 1. igen
2. nem

3. kommentárok, szakcikk

- Válaszok: 1. igen
2. nem

4. eur-lex, Európai Unió Bíróságának honlapja

- Válaszok: 1. igen
2. nem

5. konferenciákon részvétel

- Válaszok: 1. igen
2. nem

6. bírósági képzések

- Válaszok: 1. igen
2. nem

7. más képzések

- Válaszok: 1. igen
2. nem

8. kollégákkal konzultáció

- Válaszok: 1. igen
2. nem

9. Európai Jogi Szaktanácsadói Hálózat kpintra felülete

- Válaszok: 1. igen
2. nem

10. egyéb források

- Válaszok: 1. igen
2. nem

14. kérdés **Milyen további lehetőség jelentene segítséget a jövőben a munkájához az uniós jog körében? (Több válasz is megjelölhető. Kérjük jelölje válaszait zöld pipa és piros X jelölésével!)**

1. további adatbázisokhoz közvetlen hozzáférés (ha van konkrét javaslata, kérjük jelezze a 15. pontban)

- Válaszok: 1. igen
2. nem

2. összesített tudástár közzététele a témában

- Válaszok: 1. igen

2. nem

3. bírósági képzés a témában (ha konkrét javaslata van, kérjük, fejtse ki a 16. pontban)

Válaszok: 1. igen

2. nem

4. egyéb (kérjük nevesítse a 17. pontban)

Válaszok: 1. igen

2. nem

15. kérdés **A 14. kérdés 1.) pontját választva kérjük, adja meg javaslatát!**

Válasz: Szabad szavas kitöltés

16. kérdés **A 14. kérdés 3.) pontját választva, ha van konkrét javaslata kérjük, fejtse ki!**

Válasz: Szabad szavas kitöltés

17. kérdés **A 14. kérdés 4.) pontját választva kérjük, nevesítse meg a lehetőségeket!**

Válasz: Szabad szavas kitöltés

18. kérdés **Az indítvány megszövegezése vagy az előterjesztés eljárási rendje kapcsán igénybe vette-e az Európai Jogi Szaktanácsadói Hálózat közreműködését?**

Válaszok: 1. igen

2. nem

19. kérdés **A 18. kérdés 2.) pontját választva kérjük, fejtse ki ennek okát!**

Válasz: Szabad szavas kitöltés

20. kérdés **Az előzetes döntéshozatali eljárásról rendelkező határozattal szemben - kizártsága ellenére - terjesztettek-e elő akár rendes, akár rendkívüli jogorvoslatot (perorvoslatot)?**

Válaszok: 1. igen

2. nem

21. kérdés **Ha igen, milyen típusút?**

Válasz: Szabad szavas kitöltés

22. kérdés **Ha az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelem elutasításra került, annak indoklását külön végzésben, vagy az ügy érdemében hozott határozatában (ítéletben) tette meg?**

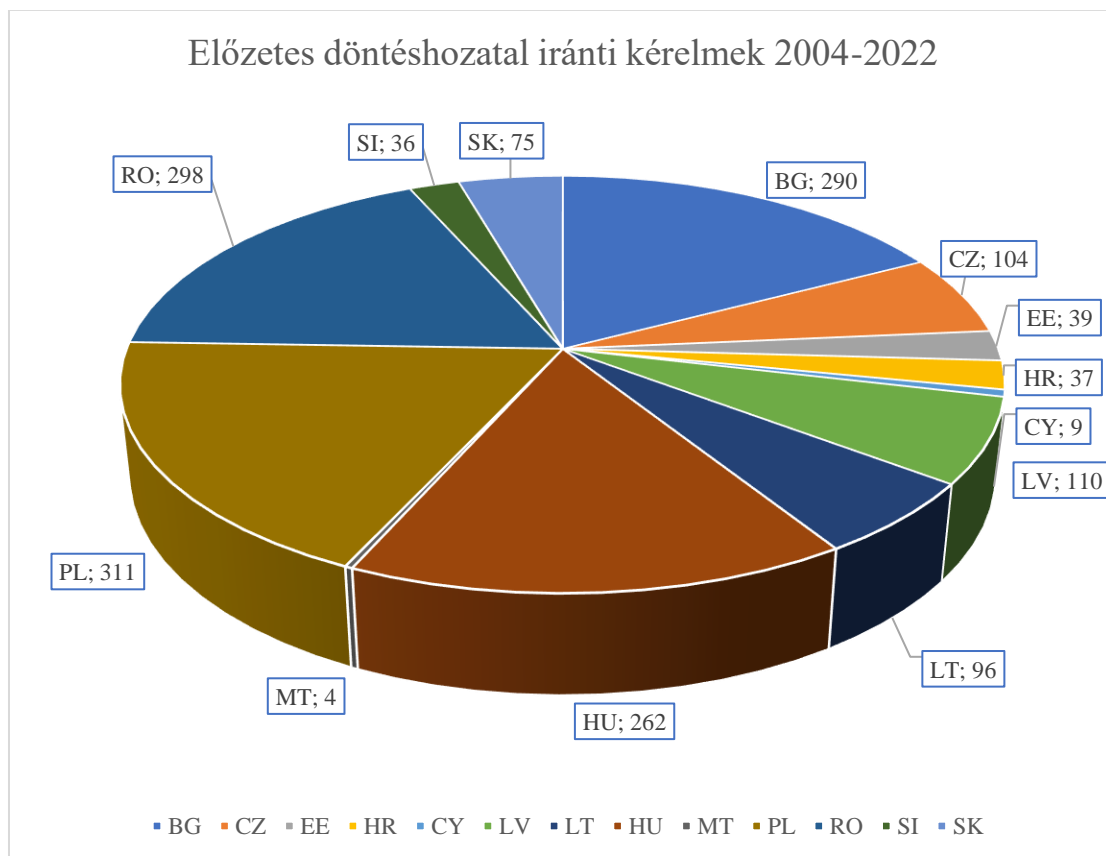
Válaszok: 1. külön végzésben

2. ügy érdemében hozott határozatban

3. mindkettő előfordult már

II. számú melléklet: Diagrammok

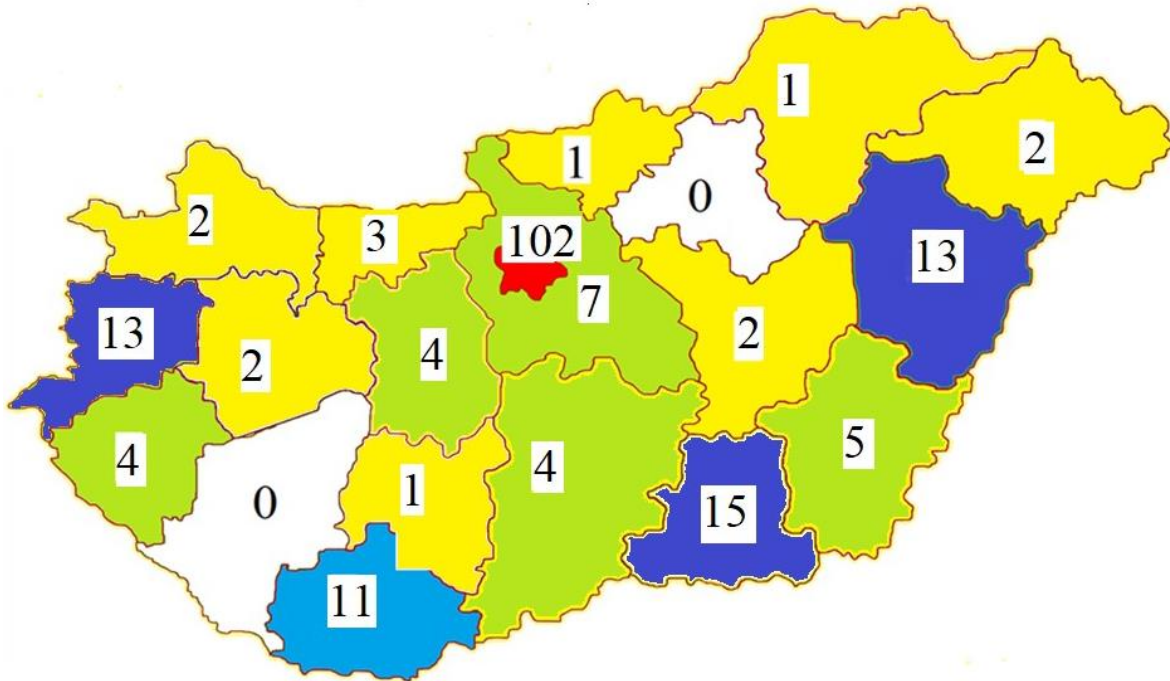
A 2004 után csatlakozott tagállamok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások számának alakulása

Adatok forrása: Éves jelentés 2022⁵⁷

⁵⁷ Az Európai Unió Bírósága: Éves jelentés 2022 – A Bíróság igazságügyi statisztikai https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-03/stats_cour_2022_hu.pdf

Előzetes döntéshozatali eljárások területi bontásban (2004-2022)

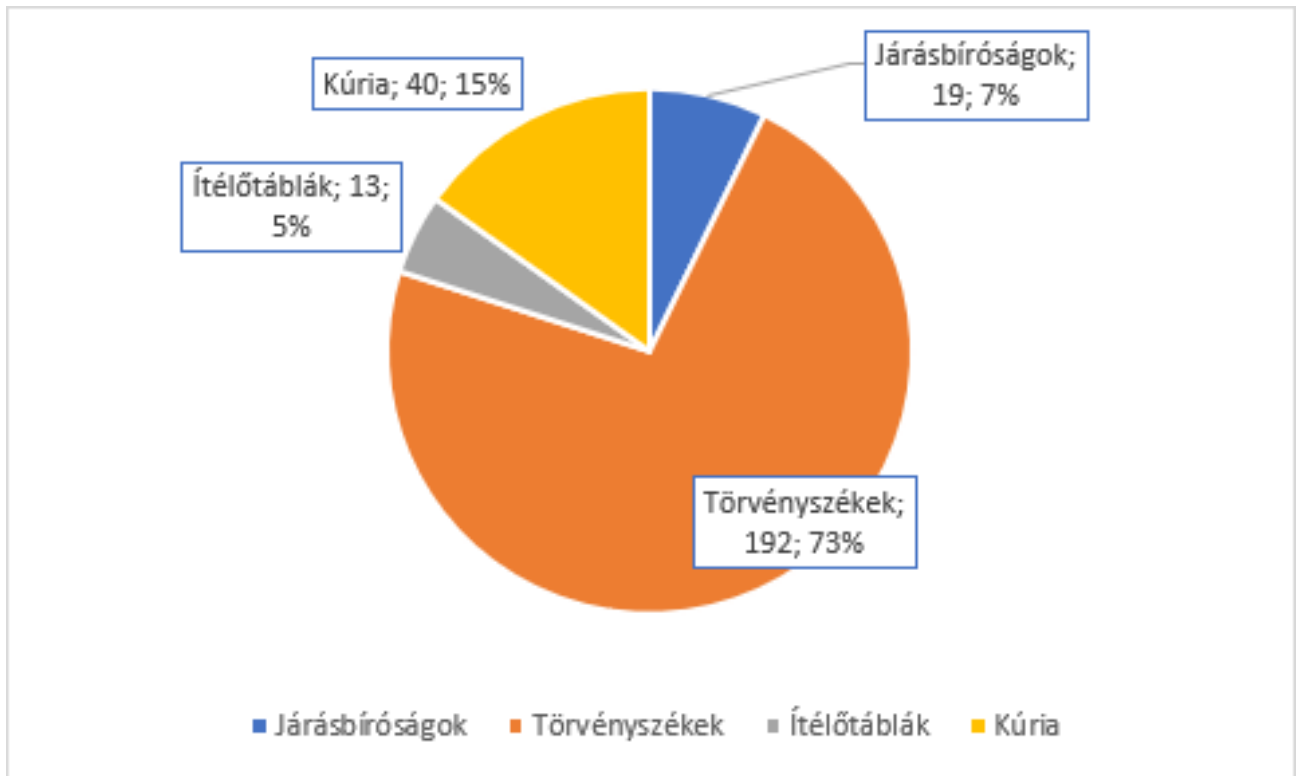

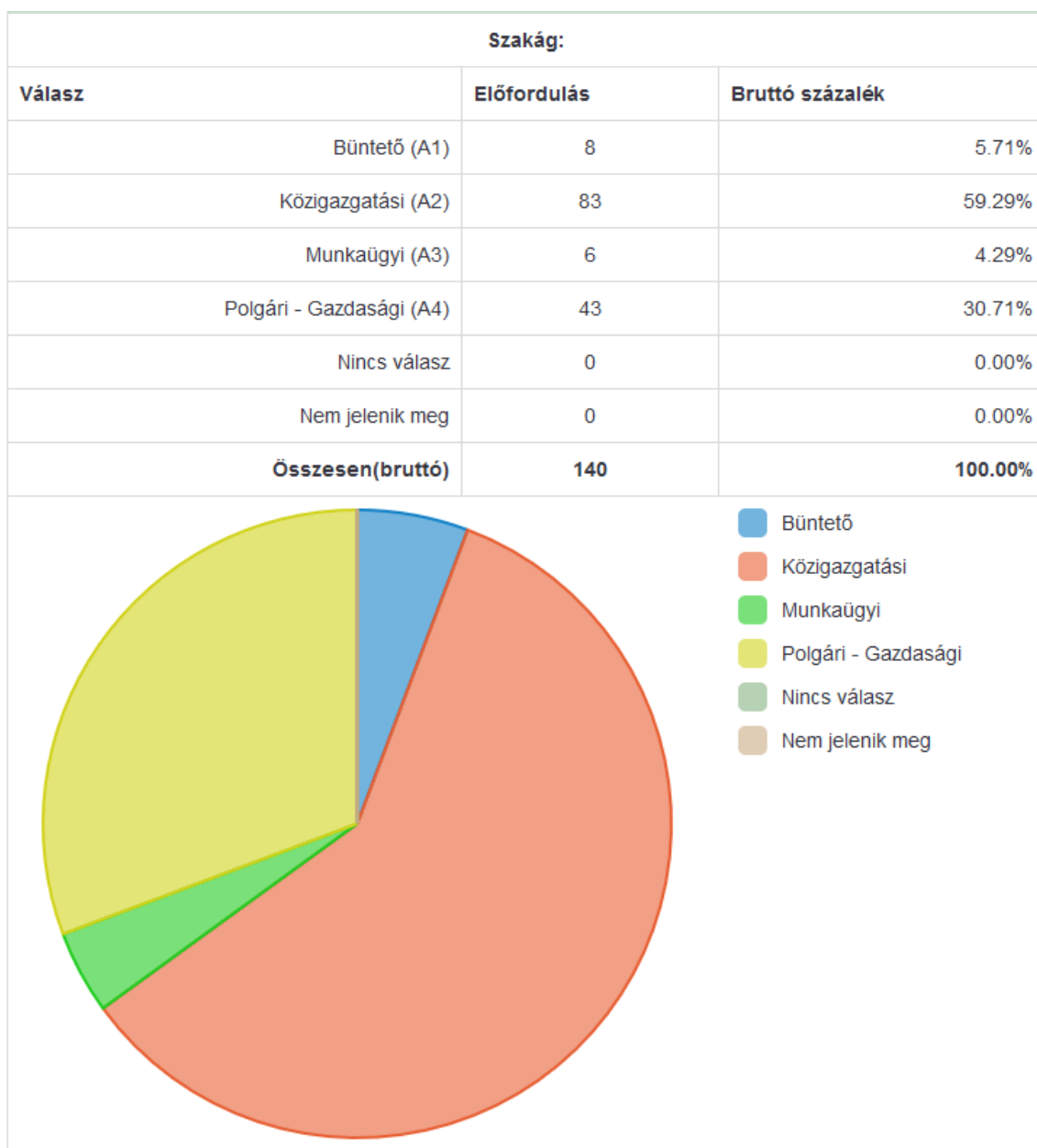
1. ábra: Törvényszékek által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások 2004-2022

2. ábra: Ítéltáblák által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárások 2004-2022

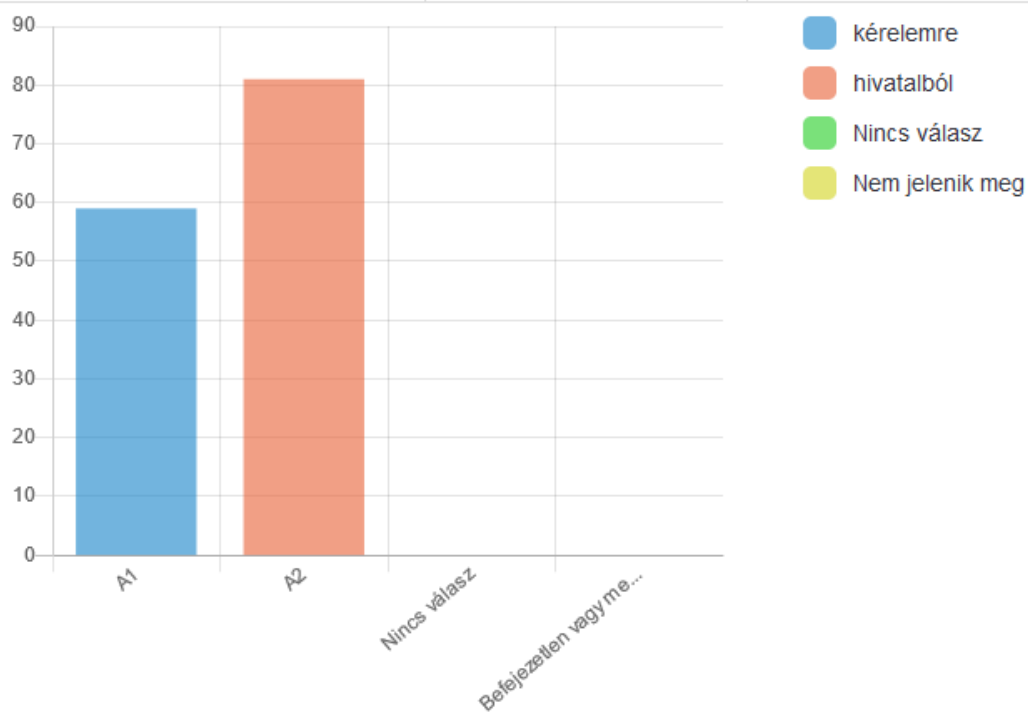
Előzetes döntéshozatali eljárások bírósági szintenkénti bontásban 2004-2022.

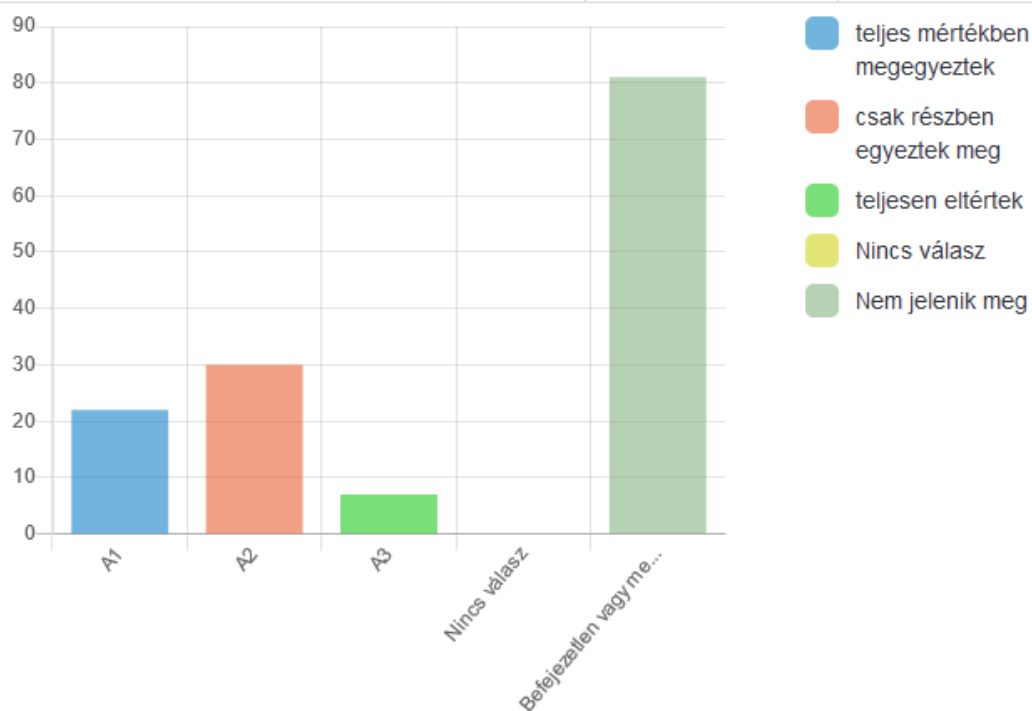
1. A kezdeményezés a fél kérelmére vagy hivatalból történt?

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
kérelemre (A1)	59	42.14%
hivatalból (A2)	81	57.86%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	0	0.00%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

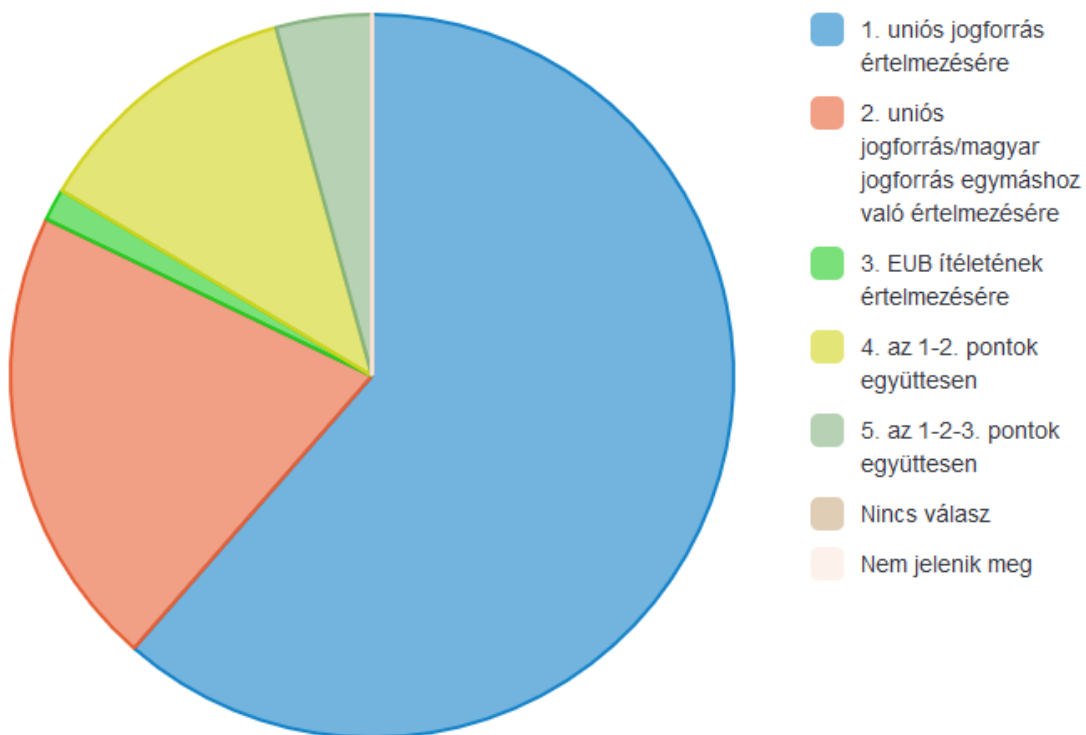
2. Ha kérelemre, a végzésben feltett kérdések a fél által megfogalmazott kérdésekkel

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
teljes mértékben megegyeztek (A1)	22	15.71%
csak részben egyeztek meg (A2)	30	21.43%
teljesen eltértek (A3)	7	5.00%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	81	57.86%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

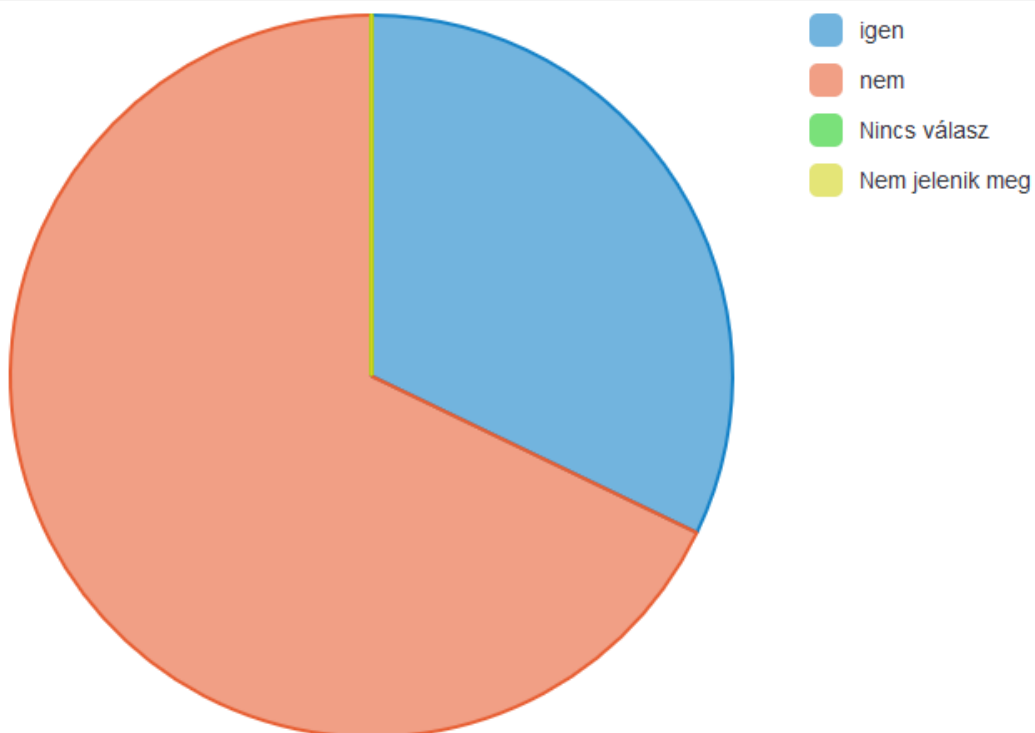
3. A kezdeményező végzés rendelkező részében feltett kérdések

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
1. uniós jogforrás értelmezésére (A1)	86	61.43%
2. uniós jogforrás/magyar jogforrás egymáshoz való értelmezésére (A2)	29	20.71%
3. EUB ítéletének értelmezésére (A3)	2	1.43%
4. az 1-2. pontok együttesen (A4)	17	12.14%
5. az 1-2-3. pontok együttesen (A5)	6	4.29%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	0	0.00%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

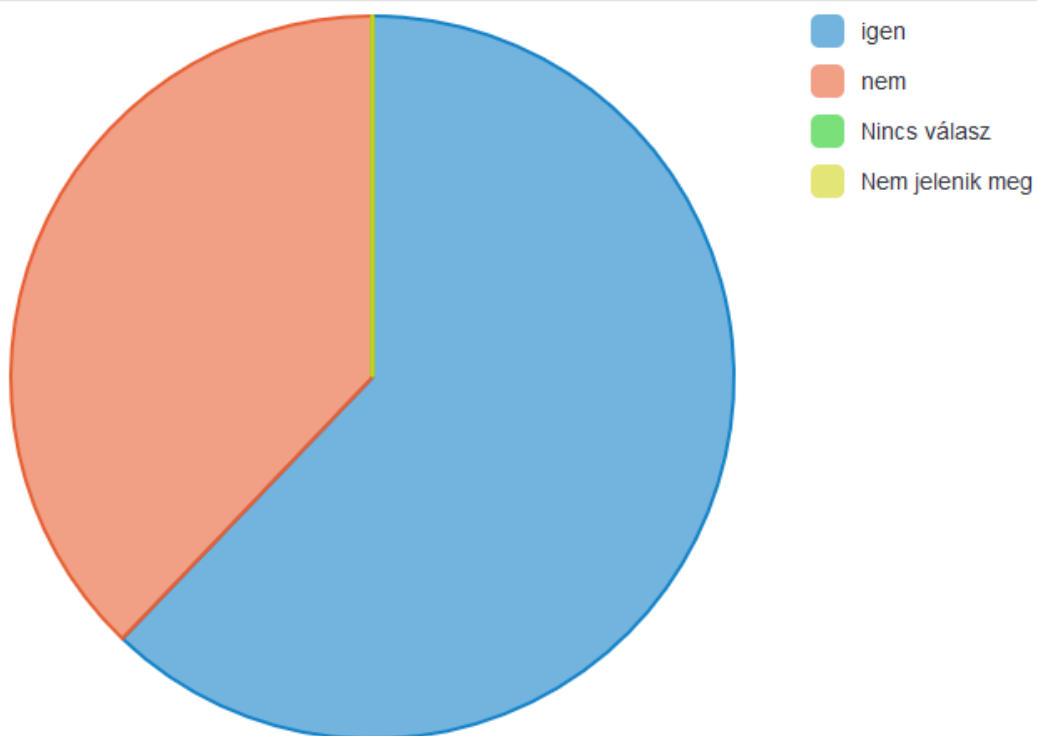
4. A kezdeményező végzés rendelkező részében feltett kérdések (vagy azok közül legalább egy) a magyar felsőbb bírósági/kúrai joggyakorlattól kíván eltérni/továbbfejleszteni:

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
igen (A1)	45	32.14%
nem (A2)	95	67.86%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	0	0.00%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

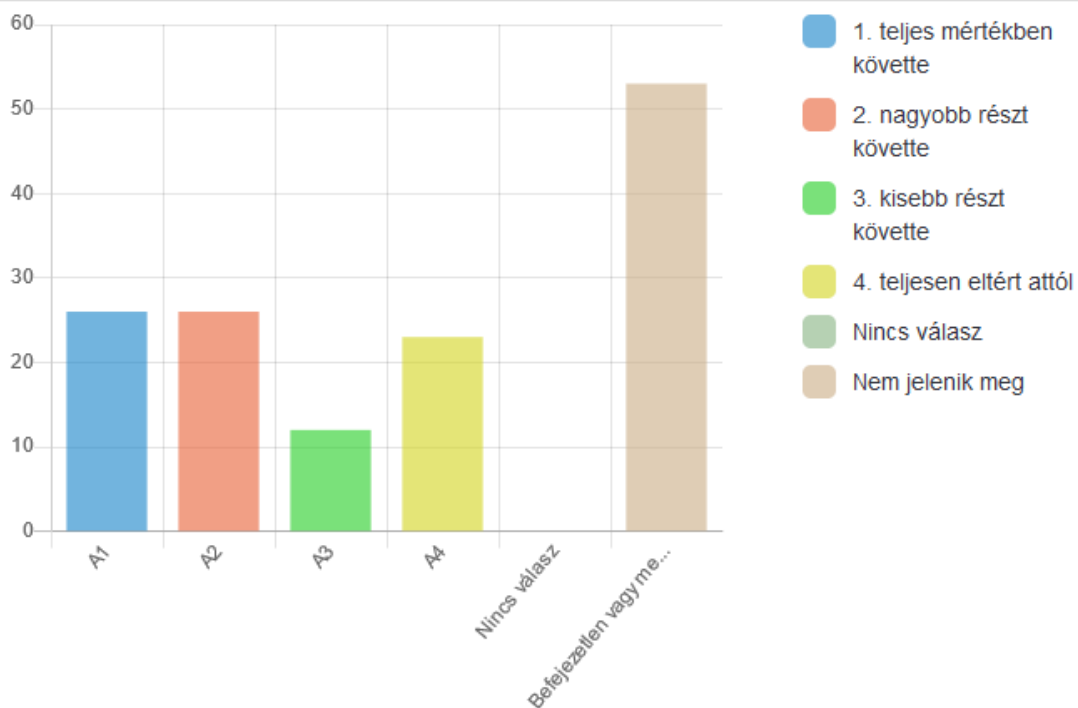
5. A kezdeményező bíróság kifejtette-e a végzésben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adandó válaszokra vonatkozó álláspontját is?[1] [1] „AJÁNLÁSOK a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan ((2019/C 380/01)” (a továbbiakban: Ajánlás) 18. pont

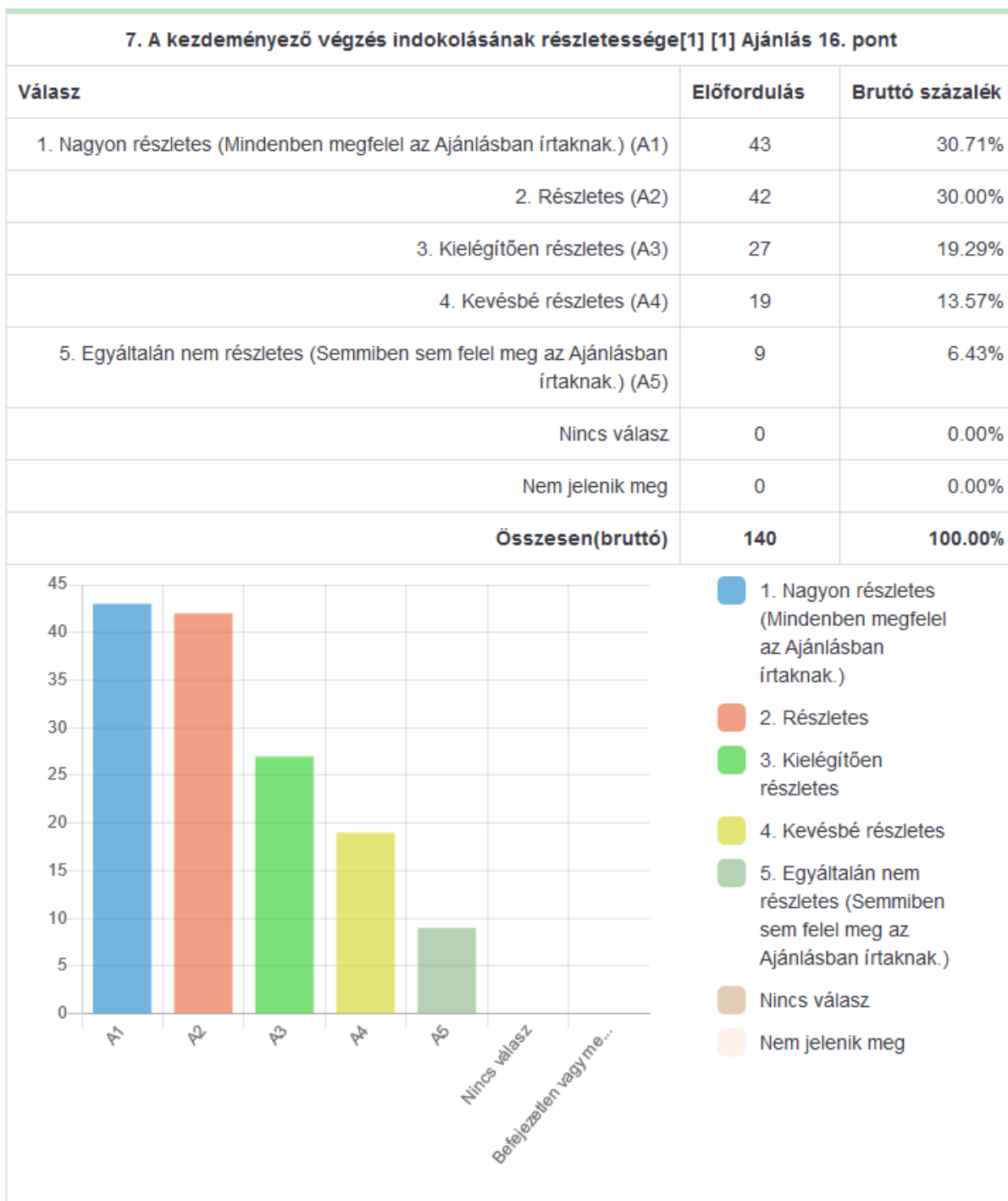
Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
igen (A1)	87	62.14%
nem (A2)	53	37.86%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	0	0.00%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

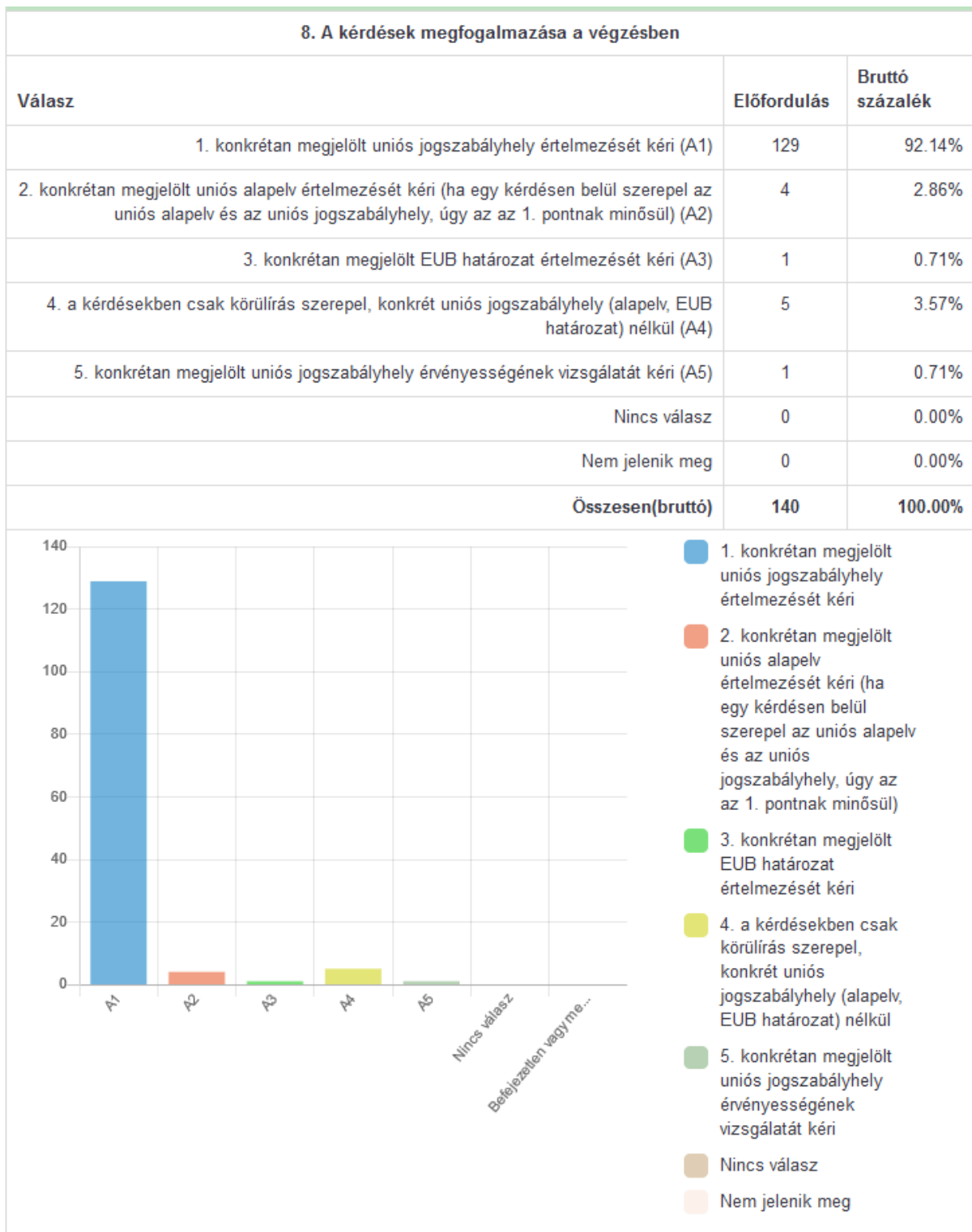

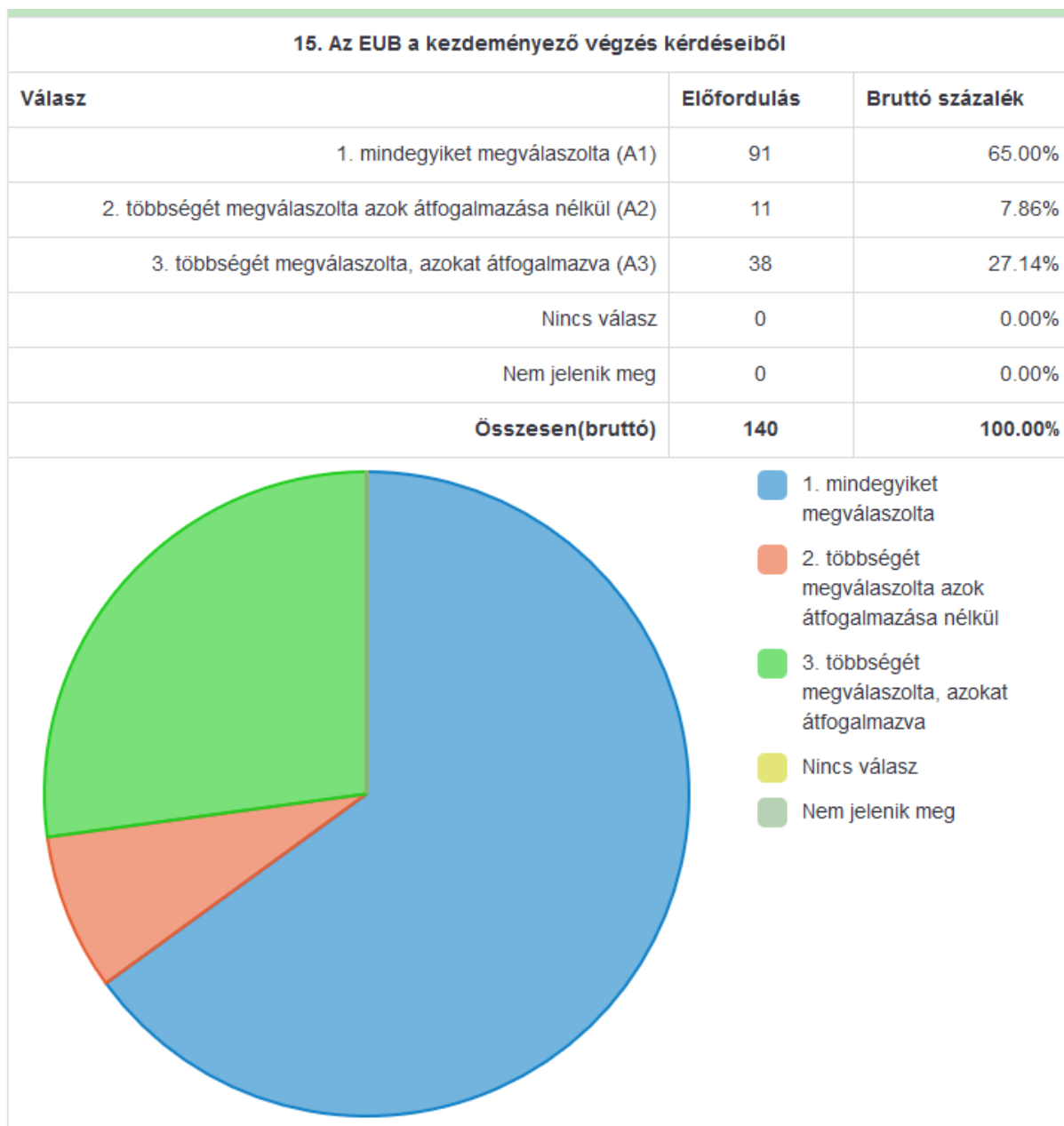
6. Ha igen, az EUB a határozatában a kezdeményező bíróság álláspontját:

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
1. teljes mértékben követte (A1)	26	18.57%
2. nagyobb részt követte (A2)	26	18.57%
3. kisebb részt követte (A3)	12	8.57%
4. teljesen eltért attól (A4)	23	16.43%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	53	37.86%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

16. Az EUB döntését a kezdeményező bíróság az ügy érdemében hozott határozatában

Válasz	Előfordulás	Bruttó százalék
1. teljes mértékben követte (A1)	102	72.86%
2. csak részben követte és az eltérést megindokolta (A2)	1	0.71%
3. csak részben követte és az eltérést nem indokolta (A3)	0	0.00%
4. teljes mértékben eltért (A4)	9	6.43%
5. az EUB döntését követően a fél elállt a keresetétől/jogorvoslati kérelmétől (A5)	11	7.86%
6. az alperes módosította a határozatát (permegszüntetés) (A6)	8	5.71%
7. az EUB döntését megelőzően a magyar bíróság a kezdeményezést visszavonta (A7)	9	6.43%
Nincs válasz	0	0.00%
Nem jelenik meg	0	0.00%
Összesen(bruttó)	140	100.00%

